

TRIMITAS

**TEATRALIŠKASIS
VIKTORAS: nenoriu
vaidinti šaulio –
noriu juo būti**

9771392475004

1,99 €

Nepamirškite užsiprenumeruoti žurnalo 2026-iesiems

„Trimitas“ – daugiau nei žurnalas. Tai mūsų istorija, vertybės ir bendrystė, kuri gyvuoja daugiau kaip 100-metį.

Šauliai nuo seno skaito „Trimitą“. Tai tradicija, kuri jungia kartas.

Užsisakyti žurnalo prenumeratą galima

2025 M. NR. 11 (1403)
TIRAŽAS 1000 EGZ.

© „TRIMITAS“, 2025
LEIDINIO INDEKSAS 5291.
ISSN 1392-4753

LIEUVOS ŠAULIŲ ŽURNALAS

TRIMITAS

ŠIAME NUMERYJE:

- 2** AŠ ESU ŠAULYS / LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ
Dėdės Juzės personažo kūrėjas Viktoras: atėjau ne vaidinti šaulio, o juo būti
- 6** VEIKLOS PULSAS | PRATYBOS / VALDAS KILPYS
„Juodas Vanagas 2025“: kompleksiškas, sinergija ir tvirta parama valstybės institucijoms
- 10** JAUNIEJI ŠAULIAI / SAJŪNĖ KAROLINA
„Jaunųjų šaulių asamblėja 2025“: jaunimo idėjos valstybės ateičiai
- 12** IŠEIVIJOS ŠAULIAI / JUSTINA NENORTAITĖ
Felikso Vaitkaus skrydžio per Atlantą 90-metį minint
- 14** ATSPARUMAS / LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ
Propagandos taikiklyje „Perkūno griausmas 2025“
- 18** KIBERNETINIS SAUGUMAS
Jums atostogos – sukčiams darbymetis: kokių klaidų nedaryti renkantis paskutinės minutės kelionę?
- 20** IŠMOKTOS PAMOKOS / GABRIELIUS E. KLIMENKA, EDUARDAS KLIMENKA
Mitai apie ekstremalias situacijas ir evakuaciją. I dalis
- 22** PASIPRIEŠINIMAS / PLK. LINAS IDZELIS
Pasirengimas pasipriešinimui Lietuvoje. Istorinių ir šiuolaikinių pamokų įgyvendinimas ruošiantis pasipriešinti invazijai ir okupacijai (IV dalis)
- 24** VISUOTINĖ GYNYBA / LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ
Verslo „ryklis“ Gediminas Kvietkauskas: verslas, vertybės ir parama Ukrainai
- 28** KULTŪRA / IEVA KRIVICKAITĖ
Šaulių 9-osios rinktinės orkestro vadovas Aurimas Gudas: „Šaulystė ir kultūra – neatsiejami dalykai“
- 30** ŠAULIO HOBIS / AGNĖ KUDIRKAITĖ, TOMA BARANAUSKAITĖ
Nuo šaulių hobiai iki uniformų muziejus
- 32** ATMINTIS / STASYS IGNATAVIČIUS
Šaulių žygdarbis. Troškūnų šauliai Lietuvos Nepriklausomybės Kovose
- 34** ARSENALAS / VALDAS KILPYS
„MP9“. Mažas, aštrus ir greitašaudis
- 36** „TRIMITUI“ – 105 / GEDIMINAS JANKUS
Prisimenant „Trimito“ redaktorių Albiną Čapliką

Išleidžiamas paskutinę kiekvieno mėnesio savaitę.

Kasdienes naujienas apie Lietuvos šaulių sąjungą skaitykite oficialiame tinklalapyje www.sauliusajunga.lt

f Lietuvos šaulių sąjunga

VYR. REDAKTORĖ Lina Kasparaitė-Balaišė
KALBOS REDAKTORĖ Sandra Balžekaitė
KORESPONDENTAS Valdas Kilpys
DIZAINAS Greta Janutytė,
Paulius Budrikis (CRITICAL)

VIRŠELIO NUOTRAUKA: Šaulys Viktoras Stanislavaitis
NUOTR. AUT.: Rimvydas Vaitkevičius

REDAKCIJOS KOLEGIJA:
Žilvinas Neliubšys / CV narys
Aurimas Navikas / CV narys
Augustas Žukauskas / CV narys
Aušra Garnienė / LŠS Komunikacijos skyriaus vedėja
Gabrielius E. Klimenka / šaulys
Gertrūda Šitkauskaitė / neformaliojo švietimo mokytoja
Gintautas Vasilevskis / išseivijos šaulys

Autorių dėmesiu – norinčius publikuoti savo parengtus straipsnius žurnale prašome su redakcija suderinti temą iš anksto, o medžiagų kitam numeriui laukiame iki einamojo mėnesio 10 dienos imtinai!

SPAUSDINO UAB „JUDEX SPAUDA“
Europos pr. 96C, LT-46351, Kaunas
Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuve.

LEIDĖJAS: Lietuvos šaulių sąjunga
FACEBOOK.COM/SAULIUSAJUNGA.LT

ADRESAS: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
EL. P. redakcija@sauliusajunga.lt

Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone. Rankraščiai negrąžinami ir nerecenzuojami.

DĖDĖS JUZĖS PERSONAŽO KŪRĖJAS VIKTORAS: ATĖJAU NE VAIDINTI ŠAULIO, O JUO BŪTI

Tekstas: LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ

Nuotraukos: RIMVYDAS VAITKEVIČIUS, ARVYDAS GUDAS, ASMENINIS V. STANISLOVAIČIO ARCHYVAS

Prie šaulių bendruomenės šių metų vasarą prisijungė Viktoras Stanislovaitis, daugeliui žinomas kaip Dėdės Juzės personažas. Joniškėlyje gyvenantis Viktoras yra žurnalistas, redaktorius, rašytojas, renginių vedėjas, aktyvus bendruomenės narys ir, žinoma, Dėdės Juzės personažo kūrėjas, kurio šmaikštūs pasakojimai socialiniame tinkle „Facebook“ subūrė tūkstančius sekėjų. Personažo lūpomis jis tarmiškai, teatrališkai, su humoru ir filosofiniu žvilgsniu pasakoja apie įvairiausias dalykus. Kalbamės su Viktoru apie tai, kaip šaulystė papildė jo gyvenimą.

1

Viktorai, prieš kelis mėnesius tapote Lietuvos šaulių sąjungos nariu, bet iš pradžių papasakokite plačiau, kas jūs esate iš tikrųjų? Kokia jūsų profesinė veikla ir kokie laisvalaikio užsiėmimai?

Mano pagrindinė gyvenimo veikla – žurnalistika. Esu Pasvalio laikraščio „Darbas“ redaktorius ir žurnalistas. Šį darbą dirbu jau vienuolika metų, nuo pirmadienio iki penktadienio, nors ir negalima taip sakyti, juk žurnalistų darbui nėra reglamentuotų valandų.

Savaitgaliais gyvenu kitokį gyvenimą – laisvalaikiu jau daug metų, gal kokių 30, vedu ekskursijas Joniškėlyje. Vaidinu ir mėgėjiškame teatre Pasvalyje, taip pat Šiaurės Lietuvoje vedu renginius. Mano savaitgaliai labai toli į priekį suplanuoti. Tai gal dabar yra man didžiausia bėda ir „galvos skausmas“ – rasti laiko

šaulystei, bet, manau, pavyks tai padaryti. Prie mano laisvalaikio veiklų yra ir Dėdė Juzė – kartkartėmis kuriamas personažas „Facebook“ platformoje. Toks tas mano gyvenimas, kalbant labai trumpai.

Papasakokite plačiau apie savo kuriamą Dėdės Juzės personažą. Jis dabar labai populiarus socialinėje platformoje „Facebook“, kaip jis atsirado?

Pradėjęs dirbti laikraščio redakcijoje sugalvojau, kad reikia tokios rubrikos, kurioje būtų patarimai sodui, daržui: ką sėti, ką tręšti ir pan. Ir, kad nebūtų taip jau nuobodu pasakoti tik apie trąšas ir sėklas, sugalvojau Juzę ir Zosytę, kurie gyvena savo smagų gyvenimą. Atsirado jų nuotyčiai: jie kažką sodina, tręšia, kažką veikia. Taip jau išėjo, kad neprabėgus mėnesiui man pradėjo žmonės rašyti, kad „gal tu jau apie tas trąšas neberašyk,

Dabar po kiekvieno įrašo apie šaulius naujų sekėjų atsiranda ne dešimtimis, o šimtais. Tai mane maloniai stebina, o teigiamų reakcijų gerokai daugiau nei negatyvių.

1. Akimirka iš kurso. Pagaliau pietūs.
2. Kaip rašė Viktoras: „Dasigvyveno. Ont kožna stolpa pakabints...“

geriau rašyk apie Juzę ir Zosytę“. Taip gimė rašytinis Juzė, kuris jau vėliau peraugo ir į knygas – yra išleistos dvi Juzės nuotykių knygos („Dėdės Juzės godos – storos, taukuotos ir truputį pašėlusios“ ir „Dėdės Juzės kantičkos“). Kadangi pats vedu renginius, tai tas Juzė ir prigijo. Pradėjau save ant scenos pristatyti kaip Juzę iš Joniškėlio. Scenoje mane pamatė Panevėžio radijo stoties direktorius, pasiūlė „o gal padarome per radiją – kasdien tarmiškai. Juzės stiliumi po porą minučių pokalbius“. Sutikau ir, kad nereikėtų važiuoti į studiją, palindęs po „kaldra“ (kad pašalinių garsų nebūtų) įrašinėju tuos visokius tarmiškus „paistymus“. Man visai patiko, o vieną kartą nufilmavęs įdėjau į „Facebook“ ir štai tada jis ten atsirado. Pradžioje buvau labai laimingas, kad po metų turėjau apie 2 000 sekėjų ir buvau „baisi žvaigždė“. Šiandien sekėjų jau 37 tūkstančiai, bet dabar jau žvaigžde nesijaučiu [juokiasi].

2

Ar žmonės jus tapatina su Dėde Juzė? Kiek jūsų tikrajam „aš“ artimas šis personažas?

Bandau kartais nuo Juzės pabėgti truputį, bet nebelabai pavyksta. Kaip tik dabar savo šaulio uniformai pasidariau antsiuvus, vienus su Viktoru Stanislovaičiu, o kitus – su Juzė. Mat, vyliausi, kad nuėjęs į Šaulių sąjungą bent ten pabūsiu Stanislovaičiu, bet pirmieji žodžiai, kuriuos jėjęs į Panevėžio rinktinę išgirdau: „O, Dėdė Juzė atėjo!“ Supratau, kad ir čia nepavyks pabėgti nuo Juzės.

Nors šis linksmas personažas nėra toli nuo tikrojo manęs, manęs yra visokio, pavyzdžiui, šiuo metu kaip tik ruošiu spektaklį, ten bus kitoks Stanislovaitis, su liūdnomis istorijomis, juoko nedaug. Iš tikrųjų prajuokinti žmones sunkiau, negu pravirkdyti. Man labiau patinka, kai žmonės verkia, šią žmogaus

emociją paliesti paprasčiau, o prajuokinti „davaliai“ sudėtinga. Juzėi pavyksta, nes, matyt, daug dalykų veikia, gal labiausiai veikia tarmė, nes pataiko į vadinamąjį „trendą“. Yra trys kategorijos žmonių: vieniems patinka Juzės tarmė (žmonės man rašo iš visų Lietuvos regionų, kad jiems primena jų vaikystę, jų senelius, tėvus), kita kategorija mane išvadina „glušu“, nes jiems tarmiška kalbėsena atrodo prasčiokiškai, ir trečia kategorija – jie įsivaizduoja, kad tarmė yra kažkas baisaus, kad taip niekinama lietuvių kalba. Tokia realybė, bet tarmiškai kalbu ne tik kaip personažas, tai mano natūrali kalba – Rytų aukštaičių šiaurės panevėžiškių tarmė, kuri, beje, yra ir viena iš sudėtingiausių lietuvių tarmių. »

Kaip jūsų gyvenime atsirado šauliai? Po šaulio priesaikos savo paskyroje „Facebook“ rašėte, kad tai buvo labai ilgai ir sąmoningai brandintas sprendimas. Kas buvo tas paskutinis lašas, paskatinęs tapti šauliu?

Manau, tas paskutinis lašas kiekvienam buvo tas pats – karas Ukrainoje. Bet gal ne nuo jo pradėčiau. Tarkime, prasidėjus karui Pasvalyje buvo spontaniškas mitingas. Teko jame kalbėti, ir aš pirmą kartą išgirdau sireną, kuri Ukrainoje skambėjo visose gatvėse. Tai mane labai stipriai paveikė. Tuomet ir su kolegomis daug kalbėjome, kad reikia kažką daryti, o ir šaulių veikla Pasvalyje buvo išblėsusi.

Aš augau tokioje tipinėje tarybinėje šeimoje, kurioje apie nepriklausomą Lietuvą nebuvo kalbama, bent jau garsiai. Tad man pačiam nepriklausomybė buvo tarsi savotiška staigmena. Mūsų namuose garbingiausioje vietoje visuomet kabėjo senelio, kurio aš niekada gyvenime nemačiau, paveikslas. Jis – Lietuvos kariuomenės ulonas ant žirgo. Vaikystėje nebuvo nė dienos, kad nežiūrėčiau į senelį su tokia išskirtine uniforma į jo žirgą, kardą, Gediminaičių stulpus ant uniformos. Vėliau gyvenime sutikau įvairių žmonių. Tarkime, mano vieno klasės draugo Jono tėvai buvo tremtiniai. Kai jie grįžo į Lietuvą iš tremties, niekas nenorėjo jų registruoti pas save namuose, o mano senelis juos priėmė. Nors Sibire praėjo pragaro kančias, buvo nepaprastai šviesūs žmonės. Taip pat pas mus krašte gyveno ir partizanas, buvęs tremtinys, jo dukra gerai pažįstu. Lietuvai atgavus nepriklausomybę ir man tapus brandžiu žmogumi, tų žmonių istorijos parodė, kad nors jie patyrė siaubingų išbandymų, tai jų nepalaužė. Jie tapo man pavyzdžiu, kad gyvenime galima rinktis kitokį kelią. Tai formavo mano vertybines nuostatas.

Dabar, kai Ukrainoje vyksta karas, supratau, kad man nusibodo „Facebook“ platformoje nuolat siųsti toli visus tuos „vatnikus“ ir su jais „kariauti“. Nusprendžiau eiti į šaulius. Nors man jau beveik 50 metų ir iš manęs tikriausiai kareivio nebus, aš žinosiu, ką daryti tam tikrą dieną, tam tikrą valandą. Žinosiu, kaip elgtis su šeima, su mama, su kaimynu. Galėsiu kažkam padėti. Norėjosi būti naudingam.

Kai šį pavasarį į Pasvalį susitikti su savivaldybės atstovais ir visuomene atvažiavo dabartinis 5-osios rinktinės vadas Valerijus Gruodis ir tuometis laikinasis rinktinės vadas iš Utenos, mes su kolega žurnalistu irgi nuėjome. Tai buvo ta diena, kai mes sakėme: „Mes norime!“ Ir parašėme prašymus tapti šauliais.

3

Socialiniame tinkle „Facebook“ turite 37 tūkst. sekėjų. Ar tapus šauliu ir jūsų tekstuose atsiradus šauliškam atspalviui sekėjų skaičius išaugo? O gal kaip tik būta prieštaringų reakcijų?

Tikėjau, kad bus negatyvo. Kai priesaikos dieną įdėjau nuotrauką, parašiau ilgą tekstą, teko užblokuoti apie keturiasdešimtų žmonių, kurie dėstė visokias teorijas ar vadino „parsidavėliu“, „fašistu“ ir pan. Visgi labiausiai nustebino, kad po paros turėjau apie 800 naujų sekėjų.

PIRMASIS ŠAULIŠKAS VIKTORO ĮRAŠAS „FACEBOOK“:

Iki paširdžių jaudinanti diena.

Šiandien prisiekiau Lietuvai ir broliams bei sesėms šauliams. Dabar galvoju – tai buvo ilgas sprendimas, kuris brendo manyje kone visą gyvenimą. [...]

Jau girdžiu kai kurių iš jūsų balsus: „Ir tas ruošiasi kariauti!“ Mes, matyt, gyvename skirtingose Lietuvose. Nes manojoje nėra nė vieno normalaus žmogaus, kuris norėtų kariauti. Negirdėjau nė vieno politiko – nei iš kairės, nei iš dešinės – kuris norėtų kariauti. Karo trokšta tik išsigimėliai.

Mano Lietuvoje kalbama apie gynybą – o tai jau visiškai kiti dalykai.

Ir jei jūs bandysite aiškinti, kad nėra čia ko ginti... Aš nuoširdžiai nustebsiu, nesuprasdamas, koks mankurtas esate.

Aš turiu ką ginti. [...]

Kažkas pasakys – tai tik vaikiška bravūra, amžinas berniukų noras žaisti alaviniais kareivėliais.

Man – 49-eri. Ir bent jau kol kas džiaugsma, pasididžiavimą, laimę gerokai persveria nepasitikėjimas savimi, baimė suklysti, nenoras pasirodyti silpnu, nevertu.

[...]

P. S. Jei kam atrodo, kad Dėdė Juzė pasikeitė – klystate.

Jis visuomet buvo ir bus toks, koks buvo iki šiol.

Tiesiog gal nelabai atidžiai žiūrėjote į jo akis.

Dabar po kiekvieno įrašo apie šaulius naujų sekėjų atsiranda ne dešimtimis, o šimtais. Tai mane maloniai stebina, o teigiamų reakcijų gerokai daugiau nei negatyvių.

4

Joniškėlis – nedidelis miestas. Koks šaulio vaidmuo mažame mieste, kur, tikriausiai, vieni kitus visi pažįsta? Ar tai turi savų privalumų?

Taip, bendruomenę tikrai pažįstu. Joniškėlyje krašto gynybos idėja gyva jau nuo senų laikų. Dar Nepriklausomybės kovų metu veikė Joniškėlio mirties batalionas, kuriame susibūrę partizanai gynė savo žemes. Tai taip pat pavyzdys, kad paprasti žmonės gali labai daug.

Gyvenime dažnai pasirodau scenoje ir esu atlikęs įvairių vaidmenų, tačiau eidamas į Šaulių sąjungą nešiasiu vieną mintį: nenoriu vaidinti šaulio – noriu juo būti.

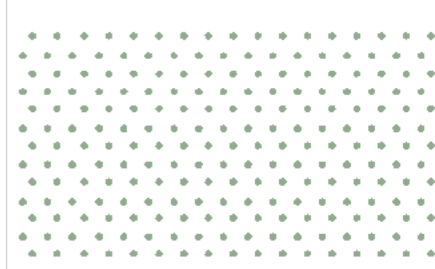
Džiaugiuosi dėl to, kad iš mūsų bendruomenės po mano „Facebook“ įrašo keli žmonės irgi pasirinko šaulio kelią. Aš labai tikiuosi, kad ir Pasvalyje kuopos veikla bus atgaivinta, kaip tik dedame į tai pastangas. Taip pat tikiuosi, kad ir daugiau žmonių iš bendruomenės atras šaulystę, norėjęsi, kad brolių ir sesių būtų daugiau. Juk ir pati Šaulių sąjunga yra ne tik apie kariavimą su ginklu, galima ginti savo šalį ir kitais būdais.

Man savotiškas pavyzdys yra mano kolega, žurnalistas Sigitas Kanišauskas. Jam – 65 metai, kartu nuėjome į bazinį šaulio kursą. Abu nespirtavę, kuprinė nelengva, o dar visos taktinės užduotys, kur pajudėti reikia, kartais ir rankos, ir kojos atsisako dirbti. Jis prieina prie manęs ir sako: „Tai, gal jau ne mano amžiui, būsiu šaulys, bet gal kituose dalykuose.“ Tada aš jam sakau: „Bet, Sigitai, palauk, taip kalba 90 procentų Lietuvos žmonių, o tu atėjai, tu esi čia.“ Buvo ir daugiau vyresnių žmonių, betėjome ir perėjome viską. Taip, buvo sunkių momentų, kad ir kuprinė. Visgi, kai pagalvoji: vienoje pusėje sunki kuprinė, kitoje – tavo šeima, tavo gatvė, tavo miestas, tavo šalis. Tad jau geriau nešiu tą kuprinę iki galo.

Sveikas humoras dar niekam nepamaisė. Jeigu Šaulių sąjunga būtų personažas jūsų kūryboje, koks tai būtų veikėjas?

Man labai maga kažką sukurti, bet kol kas dar esu labai šviežias šaulys. Bet pirma mintis – kažkokį lietuvišką kareivėlį šveiką sugalvoti galima. Juokauju, kad ir spektaklį būtų galima sukurti: „Jau tuoj priešai puls stovyklą, visur mirtina tyla, nė jokios šviesos, visi tyliai laukia ir viename kampe žmogelis taip saldžiai, saldžiai miega ir ant viso miško kad užknarks.“ Man labai norėtusi kažką tokio sukurti, kur įvairių žmonių savybes į vieną būtų galima sudėti.

Man labiau patinka, kai žmonės verkia, šių žmogaus emocijų paliesti paprasčiau, o prajuokinti „davaliai“ sudėtinga.

- 3. Teatras ir scena – Viktoro gyvenime buvo daug vaidmenų.
- 4. Pirmosios pagalbos mokymuose. Tai gali išgelbėti gyvybę.

Jei reikėtų Šaulių sąjungą apibūdinti vienu žodžiu, koks jis būtų?

Žmonės. Tikrai – žmonės. Toje kompanijoje, su kuria buvome kurse, sutikau tokių žmonių, su kuriais eičiau į pasaulio kraštą. Nebūtų baisu. Tai pajunti po kelių parų būvimo šalia. Labai stiprus jausmas.

Kokie jūsų artimiausi šauliški planai?

Pirmiausia noriu susidėlioti savo gyvenimo darbus, kad turėčiau laisvų savaitgalių šaulių veiklai. Mes, grupelė pasvaliečių, bandome atkurti Pasvalio kuopą. Jau su kolegomis kalbėjome, kad norėtume dalyvauti didesnėse pratybose. Pavyzdžiui, „Juodas Vanagas“. Deja, neišėjo dalyvauti. Viena vertus, mes dar nepatyrę. Tačiau pamatęs nuotraukas iš pavydo griaučiau nagus *(juokiasi)*, kaip ten buvo gerai.

Taip pat dar turiu apsispręsti, kokią specializaciją pasirinkti. Minčių visokių, prie puodų stovėti gal (šypsosi), o gal su dronais būtų visai įdomu. Kartais vakarais paskraidau su jais. Aišku, vadovybė galbūt norėtų matyti mane dirbantį viešųjų ryšių darbą, nes esu žurnalistas. Bet gyvenime ir taip labai daug rašau, norėtusi šiek tiek ir kitokio šauliško gyvenimo pagyventi. x

1

„JUODAS VANAGAS 2025“: KOMPLEKSIŠKUMAS, SINERGIJA IR TVIRTA PARAMA VALSTYBĖS INSTITUCIJOMS

2

Tekstas: VALDAS KILPYS

Nuotraukos: V. KILPYS,
RŪTA DOKŠIENĖ

Įsivyravus rudeniškiems orams spalio pabaigoje šauliai iš visų dešimties Lietuvos rinktinių susirinko Aukštaitijoje. Prasidėjo kasmetinės vertinamosios pratybos „Juodas Vanagas 2025“. Šį kartą pratybos vyko civilinėje aplinkoje – Utenos ir Anykščių miestuose.

...šaulių tobulėjimas vyksta nuolat, o pagrindinė pratybų „pamoka“ galėtų būti veiksmų koordinacijos su savivaldybėmis, karo komendantais didinimas.

1. Pirmą kartą – daugiau kaip 1 200 dalyvių.
2. Veiksmo būta nemažai.

Kasmetinėse pratybose vertinti bene visi šaulių pajėgumai – nuo komendantinių ginkluoto pasipriešinimo, bepiločių orlaivių, informacinių operacijų iki rezistencijos bei lengvosios aviacijos.

Pasak pratybų vadovo, LŠS vado pavaduotojo plk. ltn. Gedimino Latvio, tai pirmos tokios didelės apimties ir kompleksiškos pratybos, kurios vyko net dviejuose rajonų centruose. Bendrą veiklą vykdė beveik visos specializuotos šaulių grupės (koviniai, komendantiniai ir specializuoti šauliai). Grupės veikė sinergiškai, tad pratybų tikslai buvo pasiekti. „Pagrindiniai pratybų tikslai buvo treniruoti komendantinius ir specializuotus šaulius vykdant paramą valstybės ir savivaldos institucijoms užtikrinant gyvybiškai svarbių funkcijų vykdymą karo metu“, – sakė pratybų vadovas.

Jo teigimu, šaulių tobulėjimas vyksta nuolat, o pagrindinė pratybų „pamoka“ galėtų būti veiksmų koordinacijos su savivaldybėmis, karo komendantais didinimas. Taip pat būtina stiprinti infor-

2

macinių technologijų, bepiločių orlaivių ir mūšio valdymo sistemų diegimą ir deramą panaudojimą.

„Džiugu, kad pratybose dalyvavo gausus užsienyje gyvenančių šaulių būrys. Žmonės atvyko iš Norvegijos, Vokietijos, Prancūzijos, Liuksemburgo, Danijos, Suomijos ir kitų valstybių. Tai geras pavyzdys, kuris parodo, kad ne visi Lietuvos piliečiai pavojaus akivaizdoje stengsis emigruoti, bet bus ir tokių, kurie sugrįš ir gins šalį“, – reziumavo plk. ltn. G. Latvys.

DRONŲ OPERATORIAI

Pratybos nebūtų pratybomis, jei dienos būtų saulėtos ir mielos. Šį kartą buvo kitaip. Antrąją pratybų dieną lietus pylė nuo ankstyvo ryto iki vakaro. Tai nebuvo gera naujienu dronų operatoriams, nes sumanyti užduočių teko atsisakyti. Ore nepamatėme ir naujai sukurtos LŠS Aviacijos eskadrilės orlaivių. Pasak pratybų vadovo plk. ltn. G. Latvio, tai iš tiesų svarbus šaulių pajėgumas, kuris toliau bus vystomas ir tobulinama sąveika su bepiločių orlaivių naudojimu.

Kita vertus, jei buvo įmanoma, šaulių saugomi objektai buvo stebimi ir iš oro, kad „priešas“ neprislinktų nepastebėtas. Kiek teko patirti, ne vienas Anykščių miesto gyventojas klausinėjo, kodėl ore tiek daug judesio.

Viena iš dronininkų užduočių buvo FPV dronų panaudojimas numetant sprogmenį saugomame objekte. Taip buvo tikrinamas ne tik gebėjimas reaguoti į tokio pobūdžio pavojų, bet ir skubios medicininės pagalbos „sužeistiesiems“ teikimas su evakuacija į stabilizacinius punktus.

5-osios rinktinės dronininkas Arnas pasakojo, kad tokio pobūdžio pratybose dalyvauja jau antrą kartą. Jo teigimu, esminis šių metų skirtumas sietinas su tuo, kad „Attack“ mūšio valdymo sistema naudojama gerokai plačiau, pradedant nuo skyriaus vado. Suprastėjus orams dronai pradėti naudoti kaip stacionarios kameros, kurios transliuoja tiesioginį vaizdą iš priartėjimo kelių, pagrindinių miesto sankryžų ir pan. »

MEDIKAI

Pratybose tobulinti medicininės paramos pajėgumai. Buvo įrengti net keli stabilizaciniai punktai ir organizuota „sužeistųjų“ evakuacija. Pakalbinome už stabilizacinius punktus pratybose atsakingą Žilviną Neliubšį.

Paklaustas, kaip vertina stabilizacinių punktų veikimą, šaulys pasakojo, kad punktai veikė Utenoje ir Anykščiuose. „Buvome pasiruošę priimti po maždaug 50 sužeistųjų kiekviename punkte. Anykščiuose vadovavo Vilniaus šauliai iš 1040-osios kuopos. O Utenoje vyko jungtinis darbas, plūšėjo šauliai iš visos Lietuvos. Man svarbu, kad vyrų darbingos nuotaikos, žmonės bendradarbiautų. Tai pavyko šimtu procentų, esu labai laimingas dėl šių pratybų. Jis vertinčiau aukščiausiu balu“, – džiaugėsi paramedikas.

Jo teigimu, labai svarbu, kad šauliai iš mažesnių rinktinių gavo informaciją, kaip vystyti savo veiklą toliau. Daugelis dalyvių stabilizaciniame punkte buvo pirmą kartą, tačiau bendras darbas su patyrusiais medikais ir paramedikais davė vaisių. Dar vienas svarbus akcentas sietinas su tuo, kad būtinas nuolatinis „sužeistųjų“ srautas, nepaliaujamas darbas. Būtent todėl tarp paramedikų paplitęs juokas, kad „pas mus bėga ne arterinis kraujas, o arterinis prakaitas“.

Beje, į stabilizacinį punktą Utenoje atvykę JAV kariuomenės desantininkai šaulių įdirbį šioje srityje įvertino itin gerai. Neformaliuose pokalbiuose jie prisitarė, kad net kariuomenės žmonėms yra ko pasimokyti iš šaulių.

VERTINTOJAI

Dalyvavusieji pratybose iš karto identifikavo žmones su baltais raiščiais ar lipdukais prie uniformų. Pasak prisistatytį napanorusio pratybų dalyvio, kurį sutikau patruliuojantį prie žmonės „Anykščių vandenys“, jei pamatai juos atvykstančius – lauk įvairių netikėtumų.

Šie žmonės – savo reikalo žinovai ir ekspertai – viską akylai stebėjo ir vertino patys nesikišdami į užduočių vykdymą. Taip vietoje surinkta informacija pasiekdavo reikiamus žmones, vadus ir iš to bus daromos tolesnės išvados.

Tarkime, Anykščių savivaldybės užpuolimo metu kalbintas vertintojas iš kariuomenės žmonių stebėjosi darniu šaulių darbu. „Būsiu atviras, – sakė majoras, – ne visi kariai susitvarkytų su tokia komplikota užduotimi.“ Tačiau būta ir pastabų: atsitraukdami nuo šturmuojamo objekto

3

„teroristai“ turėjo kirsti vieną pagrindinių Anykščių gatvių, kurioje eismas nebuvo sustabdytas. Teko matyti persigandusius civilių veidus pamačius nekonvenciskai apsirengusius ginkluotus asmenis, drąsiai bėgančius per kelią be jokio įspėjimo.

Karininkas akcentavo ir dar vieną trūkumą, kurį teko patirti savo kailiu: „užpuolikai“ tikrai nestokojo entuziazmo, kuris atsikuko prieš juos pačius. Adrenalino paveikti jie pyškino imitaciniais šoviniais į kairę ir dešinę. Nors stebėtojai turėjo skiriamuosius ženklus (dažnai dėvėjo ryškiaspalvę liemenę), ir jie buvo „nukauti“. Šių eilučių autorius taip pat buvo „eliminotas“, nors turėjo visus skiriamuosius ženklus, informuojančius, kad yra žurnalistas.

DIASPORA

Vakarų (Jūros) šaulių 3-iosios rinktinės 316-ojo atskirojo būrio vadas Nikolajus Juozeliūnas pratybų metu vadovavo iš užsienio atvykusiems šauliams. Jis pasakojo, kad pratybų metu teko vadovauti diasporos šaulių būriui iš įvairių Europos šalių, o komanda buvo formuojama dar nuo gegužės mėnesio.

„Mūsų būrio užduotis buvo pratybų objektų apsauga, būrio šauliai vykdė patruliuojimą ir greito reagavimo užduotis. Prisdėjome ir prie inžinierinių darbų,

sustiprintos apsaugos esant aukštesniam parengties lygiui. Žinoma, pavieniai būrio šauliai gavo ir kitas iš anksto suderintas užduotis: lydėti užsienio delegacijas, atlikti pratybų fotoreporterio darbus ir prisidėti prie maisto gamtinimo bendroje lauko virtuvėje“, – sakė N. Juozeliūnas.

Jo teigimu, bene svarbiausia – didinti sąveiką su kitais pratybų kuopos būriais ir kuopos vadovybe, taip pat sekti informacijos judėjimą. Tam puikiai pasitarnavo mūsų valdymo sistemos įdiegimas.

„Nuotaikos puikios, nepaisant to, kad dėl oro balionų antplūdžio buvo atidėti skrydžiai iš Vilniaus oro uosto. Visi sėkmingai grįžome į šalį, kur šiuo metu reziduojame. Tai buvo vienas iš daugumos diasporos šaulių svajonių įgyvendinimo ir jų karinio parengimo etapų. Buvo tikrai smagu pirmą kartą dalyvauti tokio lygio pratybose kartu su broliais ir sesėmis iš visos Lietuvos, buvo juntama puiki atmosfera, tas bendrumo jausmas, kai visi kartu stengiamės, atiduodame save dėl bendro tikslo. Galiau pridurti, kad tikrai grįšime kitais metais ir dalyvausime ne tik „Juodas Vanagas 2026“, bet ir kituose LŠS renginiuose. Jau dabar formuojame komandą „Geriausio šauliško skyriaus“ varžyboms. Laukia dar vienas iššūkis ir debiutas“, – ateities planais dalijosi Norvegijoje reziduojantis šaulys.

JAV kariuomenės desantininkai šaulių įdirbį medicinos srityje įvertino itin gerai.

- 3. Tilto apsauga budi.
- 4. Trumpas interviu, bet žinia aiški – esame čia, kad treniruotumės.
- 5. Kiekviena minutė svarbi.

ŽINIASKLAIDOS SUSIDOMĖJIMAS

Pratybų atstovė spaudai Jurga Chomskytė pasakojo, kad pratybomis tradiciškai labai domisi užsienio žiniasklaida. Jų atstovų buvo net šiek tiek daugiau nei vietinių. Šiais metais atvyko komanda iš JAV „Harper’s“ žurnalo, Jungtinei Karalystei atstovavo „The Wall Street Journal“ komanda, kuri dirba „karštuose taškuose“. Pastarasis jų didelio atgarsio sulaukęs reportažas buvo iš Norvegijos pasienio su Rusija, tad bus įdomu pažiūrėti, ką jie pamatė Lietuvoje.

Vietinė Anykščių, Utenos žiniasklaida turėjo puikią galimybę susipažinti su LŠS veiklos specifika. Pasak pašnekovės, žurnalistai turbūt ne visuomet supranta, kas iš tikrųjų yra šaulių sąjunga, kaip plačiai mes veikiamo. Tad buvo proga jiems tai parodyti, papasakoti. Nacionalinio transliuotojo LRT kūrybinė komanda iš laidos „Išaušus dienai X“ taip pat sukurs atskirą laidą.

Paklausta, kas labiausiai domino žiniasklaidos atstovus, J. Chomskytė tvirtino, kad lietuviai žurnalistai iš esmės suvokia mūsų geopolitinę situaciją, tad jiems naujieta tapo pats šaulių sąjungos veiklų mastas. Užsienio žurnalistams visuomet įdomu tai, kad šaulių sąjunga yra savanoriška civilių organizacija ir juos visą laiką žavi LŠS

4

unikalumas. Jie nori suprasti, kaip žmonės suvokia grėsmę, kas juos motyvuoja, paskatina imtis tokios veiklos.

„Skiriasi JAV ar Didžiosios Britanijos žurnalistų grėsmės suvokimas. Tarkime, britai, nors ir važinėja po karštus taškus, dirba Ukrainoje, tarsi bandė teigti, kad čia visai smagu taip praleisti savaitgalį. Jiems nuolat turėjau priminti, kad čia žmonės susirenka ne todėl, kad jiems smagu, o dėl to, kad jie jaučia grėsmę, jie nori išmokti svarbių dalykų“, – akcentavo pašnekovė.

Tai buvo vienas iš daugumos diasporos šaulių svajonių įgyvendinimo ir jų karinio parengimo etapų.

5

„JAUNŪJŲ ŠAULIŲ ASAMBLĖJA 2025“: JAUNIMO IDĖJOS VALSTYBĖS ATEIČIAI

1

3

Tekstas: SAJŪNĖ KAROLINA
Nuotraukos: SAJŪNĖ ANDŽELIKA

1. Pilietiškumas prasideda nuo savos istorijos pažinimo.

Spalio 24–26 dienomis Kaune, Generolo Povilo Plechavičiaus kadetų licėjuje, įvyko kasmetinė „Jaunųjų šaulių asamblėja 2025“. Trijų dienų stovyklą organizavo Lietuvos šaulių studentų korporacija Saja kartu su Lietuvos šaulių sąjunga (LŠS).

Sekmadienio pristatymai atskleidė, kad jaunieji šauliai puikiai suvokia tarnybos prasmę, tačiau nori daugiau informacijos, paramos ir galimybių įsitraukti į suaugusiųjų šaulių veiklą.

2

3

4

2. Įsiamžinti su svečiu, kad A. Anušausko pateikti partizanų drąsos pavyzdžiai būtų įkvėpimas šiandienai.

3. Geriausias pristatymas – atskleidžiamas galimas sėkmės receptas.

4. Dviejų dienų darbas vainikuotas padėkomis.

Šių metų Asamblėja kvietė jaunuolius ieškoti atsakymų į klausimą – kaip patraukliai ir prasmingai įtraukti jaunimą į Šaulių sąjungos veiklą ir kaip išlaikyti jų narystę pereinant į studijas ar tarnybą.

„Mums svarbu, kad jaunasis šaulys, baigęs mokyklą, nenutoltų nuo savo vertybių ir bendruomenės. Norime, kad jis matytų prasmę tęsti tarnybą ir prisidėti prie valstybės stiprinimo“, – sakė Korp! Saja pirmininkė sąjūnė Karolina.

Pirmąją dieną po atvykimo ir susipažinimo dalyvius pasitiko teminė diskusija „Jaunimo vaidmuo valstybės gynyboje“. Kornelija ir Paulė pristatė NATO struktūrą, veikimo principus ir jaunimo galimybes prisidėti prie šių organizacijų veiklos. Pasikaitos metu vyko diskusija apie tai, kokių įgūdžių reikia jaunam žmogui, norinčiam prisidėti prie valstybės saugumo, ir kokias stipriąsias savybes jis turi ugdyti.

ĮKVĖPIMO DIENA: NUO ISTORIJS IKI KOMUNIKACIJOS

Šeštadienio programa buvo skirta žinioms, įkvėpimui ir savęs pažinimui. Po oficialaus renginio atidarymo dalyviai susipažino su korporacijos Saja veikla ir tradicijomis.

Vėliau vyko pranešimas apie asmenybės tobulėjimą ir drąsą siekti svajonių. Aktyvi diskusija su pranešėju parodė, kad jaunoji karta drąsiai kelia klausimus apie savo vietą valstybėje ir visuomenėje.

Metų mokytoju išrinktas KTU Vaidzinto progimnazijos istorijos mokytojas metodininkas Nerijus Navickas pasidalijo įžvalgomis apie jaunimo organizacijų veiklą tarpukariu. Jis priminė, kad pilietinis aktyvumas ir atsakomybė už valstybę nėra naujos vertybės – jos giliai įsišaknijusios mūsų istorijoje.

Savo pranešimą skaitė ir buvęs krašto apsaugos ministras, istorikas dr. Arvydas Anušauskas, pristatęs temą „Lietuvių rezistencija – ne tik istorija, o patirtis šiandienai“. Jis kalbėjo apie tai, kaip partizanų kova, pagrindžio veikla ir ryšininčių drąsa gali tapti įkvėpimu šiandienos jaunimui. „Tuometė išdavystės kaina buvo gyvybė, o šiandien – mūsų valstybės saugumas“, – pabrėžė pranešėjas.

Dieną vainikavo Astos Buitkutės paskaita „Kodėl jums nereikia dar vieno „trending“ video?“. Jaunieji šauliai sužinojo, kaip atsakingai naudotis komunikacijos priemonėmis, kurti turinį, kuris ne tik patrauktų dėmesį, bet ir turėtų prasmę.

Asamblėjos ašimi tapo komandinė projektinė užduotis.

Dalyviai analizavo, kodėl dalis jaunuolių baigę mokyklą, ne visada tęsia veiklą Šaulių sąjungoje, ir kokiais būdais būtų galima skatinti tolesnį jų įsitraukimą. Komandos kūrė idėjas, kaip kalbėti su būsimais studentais, kokio turinio jie ieško socialiniuose tinkluose ir kaip komunikuoti apie šaulišką veiklą jaunimui suprantama kalba. Sprendimus dalyviai pristatė įvairiais formatais – nuo pristatymų iki vaizdo įrašų. Sekmadienio pristatymai atskleidė, kad jaunieji šauliai puikiai suvokia tarnybos prasmę, tačiau nori daugiau informacijos, paramos ir galimybių įsitraukti į suaugusiųjų šaulių veiklą.

GERIAUSIU PRISTATYMU IŠRINKTAS

„Šauliškumas – amžinai“ pavadintas pristatymas buvo išrinktas geriausiu. Pagrindinės jo idėjos.

Problema: kaip jaunimui rasti vietą Šaulių sąjungoje?

Kodėl jaunieji šauliai nemano, kad tai naudinga?

Idėja: supažindinti jaunuosius šaulius su šaulių specializacijomis.

Kaip viešai prieinami plakatai, pristatantys specializuotus būrius; videoįrašai „Kas po jaunųjų šaulių?“, kuriuose specializuotų būrių šauliai pasakoja savo istorijas; „Trimite“ rubrika „Kas po jaunųjų šaulių?“, kurioje buvę jaunieji šauliai pasakoja savo istorijas apie specializacijų pasirinkimą.

Išvada: skleisti informaciją apie galimybes Šaulių sąjungoje visose rinktinėse, kad ji pasiektų kuo daugiau jaunųjų šaulių ir galėtų vėliau prisidėti prie valstybės saugumo ir gynybos.

BE DISKUSIJŲ IR UŽDUOČIŲ

Be diskusijų ir užduočių, dalyviai išvyko į Lietuvos liaudies buities muziejų Rumšiškėse, kur gilinosi į tautos kultūros šaknis. Ši kelionė tapo simboliniu tiltu tarp praeities ir dabarties – priminimu, kad pilietiškumas prasideda nuo savos istorijos pažinimo.

„Jaunųjų šaulių asamblėja 2025“ dar kartą parodė, kad Lietuvos jaunimas – ne stebėtojas, o veikėjas. Kūrybiškas, mąstantis ir pilietiškai atsakingas jaunuolis šiandien yra vienas svarbiausių valstybės gynybos grandžių.

Kaip teigė vienas dalyvių: „Šaulys – tai ne tik uniforma ar žygis. Tai gyvenimo būdas, kuriame svarbiausia – būti pasirušusiam ginti ir kurti savo šalį.“ x

FELIKSO VAITKAUS SKRYDŽIO PER ATLANTĄ 90-METŲ MININT

Tekstas: JUSTINA NENORTAITĖ

1935 metų rugsėjo 21 dieną į dangų pakilo „Lituanica II“. Praėjus keleriems metams po 1933 metų S. Dariaus ir S. Girėno įvykdyto transatlantinio skrydžio buvo nutarta kelionę pakartoti. „Lituanicos“ laimėjimas tegul sustiprina jaunųjų Lietuvos sūnų dvasią ir įkvepia juos naujiems žygiams“, – šie S. Dariaus ir S. Girėno testamente esantys žodžiai inspiravo antrąjį transatlantinį skrydį.

1. F. Vaitkų sutinka Pagėgių traukinių stotyje. Iš Vytauto Didžiojo karo muziejaus

JAV – AIRIJA

Pasiruošimas skrydžiui prasidėjo visai netrukus po „Lituanicos“ katastrofos. ALTASS (Amerikos Lietuvių Transatlantinio skridimo sąjunga) ėmėsi skrydžio organizavimo. Kaip ir pirmajam skrydžiui, taip ir antrajam, reikėjo finansinės paramos, kuri buvo renkama pasitelkiant leidinių rengimą, organizuojant įvairius renginius, ypatingas dėmesys buvo skiriamas aviacijos šventėms, nes dalyvavimą juose Amerikos lietuviai laikė garbės reikalu ir jį rinkdavosi labai gausiai.

Už 7 272 dolerius buvo įsigytas „Lockheed Vega“ lėktuvas ir pakrikštytas „Lituanica II“ vardu. Nupirktą lėktuvą kaip ir „Lituanica“ reikėjo perdaryti, kad lėktuvas būtų tinkamas transatlantiniam skrydžiui.

4

„Lituanica II“ perdarymui vadovavo Felikso Vaitkaus uošvis, inžinierius Antonas Brotzas, o lėktuvas ruošiamas Kohlerio aerodromo dirbtuvėse.

Kai viskas buvo paruošta, liko laukti svarbiausio momento – pakilimo iš Floydo Bennetto aerodromo, iš to paties, iš kurio kilo ir S. Darius su S. Girėnu. Blogas oras trukdė pakilti ne vieną mėnesį, galiausiai 1935 metų rugsėjo 20 dieną buvo gauta žinia, kad oras artimiausią parą bus palankus skrydžiui. F. Vaitkus suprato, kad dabar geriausias laikas skristi. 1935 metų rugsėjo 21 dieną 4 valandą ryto atvyko į aerodromą, čia jau stovėjo paruošta „Lituanica II“. Išlydėtas artimųjų, žurnalistų ir įvairių visuomenės atstovų 6 valandą 45 minutės Niujorko laiku F. Vaitkus pakilo.

7 207 kilometrai, Niujorkas–Kaunas – tiek kilometrų ir toks maršrutas laukė Felikso Vaitkaus. Vos prasidėjus skrydžiui, pranašautas geras oras pasikeitė: liūtis, migla, o vėliau ir šlapdriba koregavo skrydžio planus. F. Vaitkus suprato, kad Kauno nepasieks, tad teko priimti sprendimą leisti Airijoje, Balinrobe. Nusileidimas nebuvo visai sėkmingas, lakūnui nieko nenuitiko, bet lėktuvas buvo nemenkai apgadintas.

Taip pasibaigė 22 valandas 30 minučių trukęs skrydis, kurio metu buvo įveikta 5 100 kilometrų.

BALINROBAS – PAGĖGIAI – KAUNAS

Nors „Lituanica II“ nepasiekė Kauno tą dieną, kada buvo suplanuota, 1935 metų spalio 2 dieną F. Vaitkus traukiniu atvyko į Lietuvą. Pirmuosius savo žingsnius Lietuvoje F. Vaitkus žengė Pagėgių traukinių stotyje. Čia lakūną pasitiko Mažosios Lietuvos patriarchas Martynas Jankus, įvairių organizacijų atstovai. Iškilmingame pasitikime rikiuotėje stovėjo Žemaičių kunigaikščio Butigeidžio 7-ojo pėstininkų pulko karininkai. Vos tik išlipęs F. Vaitkus – apdovanotas gėlėmis ir ąžuolo vainiku. Taip prasidėjo lakūno viešnagė Lietuvoje. Vėliau ANBO VI lėktuvu nuskradintas į Kauną, kur jo laukė minios žmonių, norinčių pasveikinti lakūną. Feliksas Lietuvoje viešėjo mėnesį, per kurį dalyvavo įvairiuose renginiuose, keliavo po Lietuvą. Lakūnui svečiuojantis Lietuvoje jam buvo įteikti įvairūs garbingi apdovanojimai: Vytauto Didžiojo III laipsnio ordinas, Karo aviacijos garbės ženklas „Plieno sparnai“, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungas ženklas, Šaulių sąjungos nario ženklas ir tapimas garbės nariu.

Kai viskas buvo paruošta, liko laukti svarbiausio momento – pakilimo iš Floydo Bennetto aerodromo, iš to paties, iš kurio kilo ir S. Darius su S. Girėnu.

Lapkričio 7 dieną F. Vaitkus paliko Lietuvą. Jam grįžus į JAV laukė įvairūs sveikinimo renginiai. Po transatlantinio skrydžio aviacija ir toliau niekur nedingo iš F. Vaitkaus gyvenimo, tarnyba JAV karinėse oro pajėgose ir civilinėje aviacijoje toliau lydėjo jį iki gyvenimo pabaigos, kai 1956 metų liepos 25 dieną jis mirė nuo širdies priepuolio.

TRYS VALSTYBĖS – LIETUVA, JAV IR AIRIJA – VIENINGAI PAGERBĖ LEGENDINĮ LAKŪNĄ

Minint 90-ąsias „Lituanica II“ skrydžio metines renginius inicijavo Lietuvos šaulių sąjungos išėivijoje nariai, kurie jau ne vienus metus puoselėja F. Vaitkaus atminimą ir aktyviai telkia bendruomenės išsaugoti istorinę atmintį. Jų pastangomis vyko renginiai Lietuvoje, už Atlanto bei Airijoje – vietose, susijusiose su F. Vaitkaus skrydžiu ir gyvenimu.

Toje pačioje vietoje – Pagėgių geležinkelio stotyje, kur prieš 90 metų pirmuosius žingsnius Lietuvoje žengė Feliksas, iškilmingai atidengta atminimo lenta, kurioje pažymima, kad Pagėgiai buvo pirmas Lietuvos miestas, kurį aplankė F. Vaitkus. Kaip ir anuomet, taip ir šią rugsėjo 19-ąją susirinko gausus būrys

garbingų svečių: Pagėgių savivaldybės meras – Vaidas Bendaravičius, Karinių oro pajėgų vadas – Antanas Matutis, Lietuvos šaulių sąjungos vadas Linas Idzelis, Šaulių sąjungos išėivijos centro valdybos atstovas Ernestas Lukoševičius, Danijos oro linijų pilotas Nikodemus Vytutis ir kt. Atvykusius į renginį pasitiko Karinių oro pajėgų orkestras. Prieš 90-imt metų F. Vaitkaus laukė išsirikiavę Butigeidžio pulko karininkai, atidengiant atminimo lentą, rikiuotėje stovėjo Valstybės sienos apsaugos tarnybos Pagėgių pasienio rinktinė su keturkojais tarnybos draugais, Lietuvos šaulių sąjungos ir LDK Kęstučio šaulių 7-osios rinktinės. Pagėgių savivaldybės kultūros centre skambėjo ne tik sveikinimo kalbos, bet buvo apdovanoti mokiniai, dalyvavę rašinio konkurse, tema – „Felikso Vaitkaus istorinis svarba ir aktualumas Pagėgių kraštu“. Paskaitą apie F. Vaitkaus skrydį skaitė šio straipsnio autorė, o renginį užbaigė dainuojamosios poezijos kūriniai, kuriuos atliko plk. Valerijus Šerelis.

Pagėgiuose vykusiame renginyje buvo sulaukta ir vaizdo įrašo sveikinimo iš Airijos, Balinrobo. Būtent čia 2015 metų rugsėjo 26 dieną Airijos Mėjo grafystėje esančiame miestelyje atidengtas paminklas F. Vaitkaus skrydžiui įamžinti. Šis paminklas tapo ne tik prasmingu skrydžio įamžinimu, bet ir vieta, kuri jungia lietuvių bendruomenę. Skrydžio minėjimo tradicija – žygis į *Croagh Patrick* kalną ir minėjimas prie F. Vaitkaus paminklo Belinrobe. Čia susirinko miestelio gyventojai, vietos atstovai, Lietuvos ambasadorius Airijoje Jonas Grinevičius, Airijos lietuvių bendruomenės pirmininkas Arūnas Teiserkis. Muzikinė programa, dainos ir eilės skambėjo F. Vaitkaus garbei.

JAV – dar viena vieta, jungianti lakūno atminimą. Skrydžio 90-mečio minėjimas rugsėjo 20 dieną vyko Kohlerio miestelyje.

Čia, kur praėjo didžioji dalis F. Vaitkaus gyvenimo, šalia amžinojo poilsio vietos įvyko ir „Lituanica II“ skrydžio minėjimas, kuriame dalyvavo Lietuvos Respublikos generalinis konsulas Regimantas Jablonskas, Gynybos JAV ir Kanada atašė pavaduotojas plk. ltn. Gedas Virbukas ir vienas svarbiausių ir artimiausių F. Vaitkui žmonių, sūnus – Phillipas Waitkus. Gėlės, puoštą Lietuvos ir JAV vėliavomis, nugulė ant lakūno kapo, o iškilmingose kalbose pabrėžta skrydžio reikšmė bei tebegyva jo atmintis. Vėliau minėjimas persikėlė į „Aviation on Heritage Center of Wisconsin“.

Čia pranešimą skaitė Lituanistikos tyrimo centro tarybos pirmininkas dr. Robertas Vitas. Kalbas sakė plk. ltn. Gedas Virbukas, istorikas Danas Milleris, sūnus P. Waitkus. Sveikinimai sujungė visas šalis, kuriose F. Vaitkus paliko ryškų pėdsaką. Sveikinimus perdavė LR ambasadorius Airijoje Jonas Grinevičius, Lietuvių bendruomenės Airijoje pirmininkas Arūnas Teišerskis, Pagėgių savivaldybės meras Vaidas Bendaravičius.

JAV, Airija ir Lietuva yra šalys, sujungiančios, puoselėjančios Felikso skrydžio atmintį ir perduodančios šio skrydžio svarbą ateities kartoms. Minėdamas 90-ąsias skrydžio metines vėl vieningai parodė šio istorinio skrydžio svarbą ir ne ką mažesnę indėlį į šalių istoriją nei S. Dariaus ir S. Girėno skrydis. x

2. 1935-iejai. F. Vaitkus su „Lituanica II“ Floydo Bennetto aerodrome. Iš Vytauto Didžiojo karo muziejaus

3. F. Vaitkų sutinka Kauno aerodrome. Iš Vytauto Didžiojo karo muziejaus

PROPAGANDOS TAIKIKLYJE „PERKŪNO GRIAUSMAS 2025“

5

Tekstas: LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ

1. „Inžinierių griausmas 2025“ – šauliai treniruojami kartu su Lietuvos kariuomene.

Nuotr. aut. Pulkininko Juozo Vitkaus inžinerijos batalionas

Šių metų rugsėjo–spalio mėnesiais visoje Lietuvos teritorijoje vyko pratybos „Perkūno griausmas 2025“, apėmusios penkiolika susijusių pratybų sausumoje, ore ir jūroje. Tarp 17 tūkstančių dalyvių buvo ir šauliai, dalyvavę daugelyje šių pratybų.

Kalbėdama apie naratyvuose vyraujančius su dalyviais susijusius akcentus Vilūnė pastebi, kad Lietuvos šauliai beveik neminimi – kalbama apie „Lietuvos kariuomenę ir sąjungininkus“.

2. Duomenų strategė Vilūnė Kairienė.

Nuotr. aut. Arijus Katauskas

Pratybų tikslas – vertinti Lietuvos ginkluotųjų pajėgų vadaviečių ir vienetų kovinę parangtį įgyvendinant valstybės gynybos planus. Skirtingai nuo Rusijos vykdytų „Zapad’25“, kuriomis siekta pademonstruoti galią Vakarams.

Kaip visuomet pratybos ne tik stiprina Lietuvos gynybinius pajėgumus ir parangtį, bet ir tampa agresoriaus taikiniu informacinėse operacijose. Priešiškos valstybės nepailsdamos kuria naratyvus, siekia menkinti kariuomenės veiklą, kelti abejones dėl NATO buvimo mūsų regione ir skatinti nepasitikėjimą Lietuvos institucijomis.

Kas šioms naratyvams būdinga, kokiais kanalais jie platinami ir kokį poveikį daro? Apie tai kalbamės su „Trimito“ skaitytėjams jau pažįstama „Mediaskopo“ duomenų strategė Vilūne Kairiene, atliekanti medijų stebėseną. „Medijų stebėseną padeda laiku nuspėti propagandos ata-

kas. Sistemingas dezinformacijos atvejų stebėjimas jau dabar parodo „silpnas vietas“, todėl jų analizė padeda numatyti, kur ruošiama „darbinė medžiaga“. Trumpai tariant, nuolatinis žinučių stebėjimas ir duomenų analizė leidžia laiku reaguoti į tendencijų pokyčius ir prognozuoti galimas naujas grėsmes“, – akcentuoja Vilūnė.

DAŽNIAUSIAI PASITELKIAMĖI NARATYVAI APIE LIETUVOS KARIUOMENĖS IR SĄJUNGININKŲ PRATYBAS

Naratyvai pasitelkiami tokie patys, nepaisant to, ar tai Lietuvos kariuomenės, ar sąjungininkų pratybos. „Priešiškos valstybių informacinėje erdvėje apie Lietuvos kariuomenės ir NATO pratybas nuosekliai kartojami tie patys naratyvai, nepriklausomai nuo to, apie kurias pratybas kalbama. Kiekvieną sykį akcentuojama tariama provokacija prie sienos. Kitas universalus motyvas – „militarizacija ir eskalacija“:

karių ir technikos skaičiai pateikiami kaip įrodymas, kad Baltijos šalys ruošiasi puolimui, o ne gynybai. Tuo pat metu nuolat kartojamas ir „svetimų karių“ akcentas, ypač Vokietijos ir JAV kariai, pristatomi kaip okupacinės jėgos, neva užimančios Lietuvos teritoriją“, – pasakoja Vilūnė.

Anot pašnekovės, dažnai pasitelkiami emocinio poveikio rėmai – „civiliai kenčia nuo triukšmo“, „virpa langai pasienyje“, „žmonės bijo naktinių skrydžių“. Tokie epizodai formuoja įtampą ir kuria vaizdą, kad NATO buvimas regione trikdo taikų gyvenimą. Greta to vis dažniau matomi hibridiniai siužetai – pasakojimai apie „provokacijas“, „įvykių inscenizacijas“ ar „galimus pasienio incidentus“, kuriais esą pateisinamas būsimas karinis atsakas. Naratyvai sklinda pagal pasikartojantį ciklą: prieš pratybas kuriama įtampa nuojauta, jų metu – vizualinė kulminacija su blyksniais, tankais ir žemėlapiais, o po jų – tarsi raminantis, bet iš tikrųjų įtarus tonas: »

„Mes įspėjome, kad NATO artėja.“ Taip per metus formuojamas nuolatinis „karinio triukšmo fone“ gyvenančios Lietuvos įvaizdis – menamas nestabilumo burbulas prie Sąjunginės valstybės sienos.

UŽFIKSUOTI PRIEŠIŠKI „PERKŪNO GRIAUSMAS 2025“ PRATYBŲ NARATYVAI

Duomenų strategė sako, kad naratyvai „Perkūno griausmas 2025“ kontekste panašūs į anksčiau skleistus. Baltarusijos žiniasklaida šias Lietuvos pratybas apibūdina kaip bendro Lietuvos ir Lenkijos „priešiškumo tandemą“ dalį, nukreiptą prieš Rusiją ir Baltarusiją. Daug pabrėžiama, kad pratybose esą treniruojamasi „gauti provokacijas prie sienos“ – mokomasi atremti mitus apie neva planuojamą Baltarusijos įsiveržimą ir net kuriamas tariamas karinės agresijos pateisinimo scenarijus. Kaip ir anksčiau, akcentuojamas sąjungininkų įtraukimas: minimi vokiečių ir amerikiečių daliniai. Iš esmės naratyvai išlieka klasikiniai – esą NATO pradėjo agitaciją Rytų fronte, o Baltijos šalis įsitraukia į puolamuosius veiksmus. Skirtumas tas, kad dabar iškeliami specifiniai elementai (pavyzdžiui, akcentas į Suvalkų koridorių, hibridinio karo scenarijai), bet bendra žinutė („NATO užpuolimas“) tokia pati kaip ir 2024 metais.

„Informacija apie „Perkūno griausmas 2025“ pratybas rusų ir baltarusių žiniasklaidoje pasirodė fragmentiškai – kur kas rečiau nei apie „Zapad’25“ manevrus. Pagrindinės valstybinės žiniasklaidos priemonės sutelkė dėmesį į Rusijos / Baltarusijos pratybas, o Lietuvoje vykstančias pratybas nušvietė mažiau. Prokremlininiuose portaluose pasirodė ir Lietuvos žiniasklaidos informacija kaip nuorašas iš Lietuvos kariuomenės pranešimų. Tačiau tradicinė rusų ar baltarusių žiniasklaidoje šių pratybų apžvalgos – tikėtina, dėl didesnio susidomėjimo „Zapad“ – neužėmė pirmųjų vietų. Socialiniuose tinkluose („Telegram“ kanaluose, tinklaraščiuose) publikuotos ir oficialios žinutės (pavyzdžiui, generolo V. Vaikšnoro citatos apie 17 tūkst. karių). Informacijos sklaida pakilo prieš pat rugsėjo pradžią (pavyzdžiui, analitiniai tekstai rugsėjo 3–5 dienomis), bet iškart po pratybų starto sumažėjo“, – dėsto pašnekovė.

Kalbėdama apie naratyvuose vyraujančius su dalyviais susijusius akcentus Vilūnė pastebi, kad Lietuvos šauliai beveik neminimi – kalbama apie „Lietuvos kariuomenę ir sąjungininkus“. Kartu vis dėlto pabrėžiami konkretūs sąjungininkai – pavyzdžiui, minima Vokietijos brigada ir JAV daliniai, kad būtų parodytas tarptautinis mastas.

Retai akcentuojama tik lietuviškoji pusė – dažniau išryškinami būtent užsienio kariai, lyg norint sustiprinti „svetimos karinės grupuotės“ įspūdį. Taigi pratybų dalyviai vaizduojami kaip didelis NATO vienetas (apie 17 tūkst. karių), o ne atskiri vienetai (pavyzdžiui, šauliai ar pavienės brigados). Pabrėžiama, kad pratybose dalyvauja „apie 17 tūkst. Lietuvos ir sąjungininkų karių, įskaitant Vokietiją ir JAV“.

INTENSYVUMAS IR KANALAI

Naratyvų platinimo intensyvumas yra kintantis. „Naratyvų sklaida paprastai paaštrėja likus kelioms dienoms iki pratybų ir joms prasidėjus. „Perkūno griausmo“ atžvilgiu intensyviausias informacinis srautas buvo rugpjūčio pabaigoje–rugsėjo pradžioje, kai prasidėjo Lietuvos pratybos ir artėjo „Zapad’2025“. Tačiau iškart po jų dėmesys slūgo. Šis ciklas atitinka įprastą propagandos modelį: įvykių pradžioje sukeliamas pikas, tada naujienų intensyvumui mažėjant banga atslūgsta“, – akcentuoja duomenų strategė.

Kaip pastebi Vilūnė, skleidžiamų naratyvų bruožai skiriasi priklausomai nuo kanalo. Tradicinėje, valdžiai palankioje žiniasklaidoje pranešimai dažniausiai gana sausi – jie kartoją oficialią informaciją arba pratybas aprašo neutraliai. O socialiniuose tinkluose (ypač prorusiškuose „Telegram“ kanaluose) emocijų gerokai daugiau: forma aštresnė, iškreipianti, dažnai pasitelkiamos propagandinės „liaudies“ išraiškos.

Pašnekovė priduria, kad daug pranešimų akivaizdžiai sutapo – tai rodo koordinuotus informacinius žingsnius. Pavyzdžiui, žinutė apie „Perkūno griausmo 2025“ startą beveik identiška pasirodė keliuose portaluose ir agregatoriuose tuo pačiu metu. Jie vienodai citavo Lietuvos kariuomenės spaudos tarnybą (17 tūkst. karių, pratybų startas). Panašumų rasta ir socialiniuose kanaluose (pavyzdžiui, didesniuose „Telegram“ profiliuose) bei regioninėje spaudoje, kartojant tas pačias formuluotes. Tokia sinchronija rodo, kad pranešimų tekstas platintas koordinuotai.

VIZUALINIAI ELEMENTAI

Priešiški pratybų naratyvai neapsiriboja tik tekstu, papildomi ir įvairiausiomis iliustracijomis. „Dominavo nuotraukos ir grafikai, memų praktiškai nebuvo. Dažnai naudoti informaciniai žemėlapiai / infografikai, rodantys NATO karines pratybas Baltijos regione. Analitiniuose straipsniuose daugiausia pateikiamos agentūrų nuotraukos iš pratybų. Taip pat publikuoti vaizdai iš Lietuvos kariuomenės komunikacijos.“

Vizualiai vyrauja tradicinis militaristinis dizainas: kariai, technika, NATO ir Rusijos vėliavos, schemos, skaičiai. Visi elementai pabrėžė įkaitusį foną, bet nebuvo linkę į humorą, – įvardija priešiškus naratyvus ir jų vizualinius elementus analizavusi pašnekovė.

KAM SKIRTI NARATYVAI?

Paklausta, kiek šie naratyvai gali pasiekti Lietuvos ir Vakarų auditorijas ar jas paveikti, Vilūnė teigia, kad šie naratyvai daugiausia skirti Rusijos ir Baltarusijos vidinėms auditorijoms. Iš kanalų ir kalbos matyti, kad propaganda orientuota į rusakalbius regiono gyventojus. Pavyzdžiui, pasakojama apie „Rusijos baimę“ Lietuvoje ir ES – tai labiau vidaus auditorijos mobilizavimo naratyvas. Vakaruose (Lietuvoje ar NATO šalyse) šios žinutės paprastai neturi didelio poveikio: jos retai patenka į pagrindinius naujienų srautus, dažnai remiasi melagingomis prielaidomis, kurias nepriklausoma žiniasklaida demaskuoja. Lietuvos ir Vakarų visuomenę šis naratyvas veikia silpniau. Iš esmės kartojama schema: savi – „gynėjai“, o Vakarai ir lietuviai – „paranojiški provokatoriai“.

FORMUOJAMA ŽINUTĖ, NEVA NATO GAŠDINA

Tuo pačiu metu sąjungininkų pratybos vyko visame rytiniame NATO flange. Šiame kontekste naratyvuose skirtumų mažai. „Propaganda mėgina visus Rytų NATO mokymus vaizduoti kaip vieną bloką. Rašoma apie NATO pratybų ciklą tarsi „atsaką“ į „Zapad“, minint ne tik Lietuvą („Perkūno griausmą“), bet ir Latviją, Lenkiją. Panašiai Lenkijos ir Lietuvos mokymai jungiami kaip bendro „agresijos tęsinio“ dalys. Taigi tiesioginių skirtumų tarp nacionalinių naratyvų iš esmės nėra – visos sąjungininkų pratybos traktuojamos kaip koordinuotas NATO veiksmas. Skiriasi akcentai: Lietuvoje vykstantys mokymai pristatomi kaip grėsmingi Baltarusijai, tačiau pagrindinė žinutė („NATO gašdina Rusiją / Baltarusiją“) išlieka tokia pati kaip ir kalbant apie Lenkiją ar Latviją, – pasakoja pašnekovė.

NARATYVŲ SKIRTUMAI: APSIMESTINIS SKAIDRUMAS IR BAUGINIMAS

Pratybos Lietuvoje prasidėjo vykstant „Zapad’25“. Rusijos ir Baltarusijos skleidžiami naratyvai komunikuojant apie „Zapad“ pratybas ir apie pratybas Lietuvoje buvo visiškai skirtingi. „Apie „Zapad’25“ ir apie pratybas Lietuvoje kalbėta visiškai priešingai. „Zapad’25“ propagandoje pabrėžtas gynybinis pobūdis ir skaidrumas (akcentuojama, kad mokymai – taikūs, „kviečiami stebėtojai“).

O apie Lietuvoje vykstančias pratybas skleidžiama bauginimo ir provokacijų versija. Trumpai tariant, „Zapad“ pristatomas kaip „saugus karinis manevras“, o „Perkūno griausmas“ – kaip neva slapta puolamasis mokymas, – skirtumus pastebi Vilūnė.

Kanalai klaidinantiems naratyvams apie „Zapad“ pratybas ir pratybas Lietuvoje skleisti pasitelkiami įvairūs. „Kanalai iš esmės tie patys, tačiau akcentai skiriasi. Apie „Zapad“ Baltarusijoje pranešė beveik visos galimos priemonės – valstybinė televizija, agentūros, ministerijų kanalai ir kontroliuojami „Telegram“ profiliai. O „Perkūno griausmo“ naratyvas daugiausia sklido per karinius leidinius, analitines svetaines ir prorusiškus tinklaraščius bei „Telegram“. Esminė schema ta pati: oficialūs kanalai kartoją nuosaikesnę informaciją, o socialiniuose tinkluose žinutės „užastrinamos“. Analizė rodo, kad „Telegram“ siunčia labiau mobilizuojančias žinutes, o tradiciniai leidiniai linkę raminti arba „aiškinti priežastis“. Taigi propagandą skleidė tos pačios struktūros; tiesiog „Zapad“ atveju valstybės aparatu tai buvo pirminis prioritetas, o Lietuva – antraeilis objektas“, – teigia duomenų strategė.

Be to, Vilūnė pastebi, kad iki šiol rimtų melagienų apie šias, Lietuvoje vykusias pratybas beveik neatsirado. Nerasta visiškai suklastotų „įvykių“ ar sensacijų. Svarbu tai, kad propagandos leidėjai kartoją senuosius šablonus – juos palyginti lengva atpažinti ir paneigti. Be to, Lietuvoje sąjungininkų pratybų dalyviai aktyviai viešina savo veiksmus (pavyzdžiui, Krašto apsaugos ministerijos, Lietuvos kariuomenės medžiaga), todėl Kremliaus naratyvai vietos auditorijos neapgauja. ×

Propagandos leidėjai kartoją senuosius šablonus – juos palyginti lengva atpažinti ir paneigti.

JUMS ATOSTOGOS – SUKČIAMŠ DARBYMETIS:

KOKIŲ KLAIĐŲ NEDARYTI RENKANTIS PASKUTINĖS MINUTĖS KELIONĖ?

1
Pašnekovas: „NOD BALTIC“ IT INŽINIERIUS IR ESET EKSPERTAS DARIUS JATAUTAS

Rubrika „Kibernetinis saugumas“ rengiama bendradarbiaujant su oficialiu ESET atstovu Lietuvoje „NOD Baltic“.

6

Norint dar suspėti susiorganizuoti prieššventines atostogas, pats metas ieškoti paskutinės minutės kelionių pasiūlymų. Tačiau specialistai įspėja, kad šia situacija pasinaudoja ir kibernetiniai sukčiai, siekiantys išvilioti vartotojų finansinę bei asmeninę informaciją. Ekspertai pataria, kaip nepakliūti į jų spąstus ir nelikti be kelionės ir be pinigų.

Pastaruoju metu daugėja atvejų, kai kibernetiniai sukčiai, pasinaudodami atostogų sezono suaktyvėjimu, apgauna žmones įvairiais būdais. Vieni mėgina įtikinti sumokėti už nuomą ar kelionę ne per oficialias platformas, kiti siūlo išsinuomoti nakvynę už itin patrauklią kainą. Sukčiai taip įtikinamai veikia, kad apgaulę žmonės dažnai supranta tik tuomet, kai pinigai jau pervesti, o kažką pakeisti būna per vėlu.

„Kartais vartotojai gauna pasiūlymų, kurie atrodo patikimi – nuotraukos gražios, kainos viliojančios. Tačiau paspaudus nuorodą sukčiai gali surinkti prisijungimo duomenis arba įdiegti kenkėjišką programą. Dažniausiai tokie pasiūlymai platinami el. paštu, socialiniuose tinkluose arba per falsifikuotus dvimačius brūkšninčius (QR) kodus“, – aiškina „NOD Baltic“ IT inžinierius ir ESET ekspertas Darius Jatautas.

Jis pabrėžia, kad pastaruoju metu socialiniai tinklai tapo viena pagrindinių priemonių sukčiams, taikantiems į keliautojus – „Facebook“, „Instagram“, „TikTok“ ar „WhatsApp“ dažnai naudojami apgaulingiems pasiūlymams platinti.

„Vartotojai gauna žinutes su nuorodomis į tariamus paskutinės minutės pasiūlymus,

1. Pašnekovas „NOD Baltic“ IT inžinierius ir ESET ekspertas Darius Jatautas.

dažnai kartu su instrukcijomis, kaip neva užsitikrinti vietą. Tokie pasiūlymai atrodo viliojantys, tačiau neretai tai – tiesiog spąstai“, – įspėja jis.

„Novaturo“ pardavimo vadovas Kazimieras Jarmalis turi paprastą patarimą, kaip išvengti tokių situacijų. Net jei pasiūlymas socialiniuose tinkluose atrodo patikimas, jis rekomenduoja pasitikrinti kelionių agentūros oficialią svetainę arba susisiekti tiesiogiai. Tai padeda neužkibti ant klaidinančių ar netikrų pasiūlymų.

3 POPULIARIAUSIOS SUKČIŲ SCHEMOS

Nors kibernetiniai sukčiai dažniausiai taikosi į žmonių finansus, kibernetinio saugumo ekspertas D. Jatautas įspėja, kad neretai jie siekia ir prieigos prie jautrios vartotojų informacijos. Tokie duomenys vėliau gali būti platinami tamsiajame internete (angl. „dark web“).

„Jautrus duomenys kibernetiniais nusikaltėliams yra itin paklausūs. Turėdami prieigą, jie gali vykdyti tapatybės vagystes, inicijuoti neautorizuotus bankinius pavedimus, perimti el. pašto ar socialinių tinklų paskyrų valdymą ir pan.“, – vardija IT žinovas.

„NOD Baltic“ IT inžinierius ir ESET ekspertas atkreipia dėmesį į kelias dažniausiai pasitaikančias sukčiavimo schemas.

1. Suklastoti el. laiškai (angl. „phishing“). Vartotojams siunčiami laiškai, kurie atrodo tarsi iš tikros kelionių agentūros ar platformos, pavyzdžiui, „Airbnb“ ar „Booking“. Tokiuose laiškuose dažnai žadamas itin geras pasiūlymas, tačiau, paspaudęs nuorodą, vartotojas patenka į suklastotą svetainę arba atsisiunčia kenkėjišką programėlę.

2. Apgaulingos QR nuorodos. Dažnai QR kodai klijuojami ant skrajučių ar lipdukų ir tariamai nukreipia į paskutinės minutės pasiūlymus. Nuskaitęs tokį kodą vartotojas gali būti perkeltas į apgaulingą svetainę arba jam gali būti pasiūlyta

įdiegti kenkėjišką programėlę. Šis metodas, dar vadinamas kvišingu (angl. „quishing“), ypač pavojingas. Žmonės pasitiki QR kodais dėl patogumo, o sukčiams užtenka užklijuoti savo lipduką ant originalaus.

3. Suklastotos nuomos svetainės. Kai kurie sukčiai kuria netikras platformas, siūlančias patrauklias kainas, prabangius būstus nuomai ar kelionių paketus „viskas įskaičiuota“. Nuotraukos dažnai būna pavogtos iš kitų svetainių, o pats pasiūlymas iš tikrųjų neegzistuoja. Tokiais atvejais pinigai paimami, tačiau nei kelionė, nei apgyvendinimas nesuteikiami.

Kelionių organizatorių įmonės atstovas K. Jarmalis teigia, kad kol kas Lietuvoje klasikinio sukčiavimo atvejai, kai po apmokėjimo tiekėjas tiesiog dingsta, yra reti, tačiau itin dažnai susiduriama su klaidinančiomis reklamomis.

„Pateikiamos paskutinės minutės kainos, kurios nebegalioja, vis dar reklamuojami viešbučiai, kuriuose nebėra vietų, rodoma pasiūla iš partnerių, su kuriais organizatorius nebedirba – po užklausimo klientui tiesiog pasiūlomas brangesnis arba kitoks variantas“, – vardija jis. Nors formaliai tai nėra laikoma sukčiavimu, tokia praktika gali klaidinti vartotoją, kurti netikrą įspūdį apie rinkos pasiūlą ir pažeisti sąžiningos reklamos principus.

KAIP SAUGIAI IEŠKOTI PASKUTINĖS MINUTĖS KELIONIŲ?

Vis dėlto nusprendus mėginti sumedžioti paskutinės minutės kelionę, verta išlikti budriems ir neskubėti dalytis savo duomenimis ar atlikti apmokėjimą. Ekspertai pateikia pagrindines rekomendacijas, kaip sumažinti apgaulių tikimybę:

- rinkitės tik žinomus, rinkoje seniai veikiančius kelionių organizatorius;
- naudokite tik saugius apmokėjimo būdus: kortelę ar patikimas platformas („Paysera“, „PayPal“);
- patikrinkite svetainės autentiškumą – domenas turi tiksliai atitikti oficialų;
- kritiškai vertinkite pasiūlymus, kurie atrodo per geri, kad būtų tikri;
- kilus abejonių, skambinkite tiesiai kelionių agentūrai ir naudokitės tik oficialiais kontaktais;

– atsargiai naudokitės QR kodais ir nepasitikėkite socialinių tinklų pasiūlymais, jei jie nėra patikrinti;

– prieš mokėdami patikrinkite nuomos objekto atsiliepimus, nuotraukų autentiškumą ir įsitikinkite, kad būstas rezervuojamas per patikimą platformą;

– gavę el. laišką su itin viliojančiu pasiūlymu, neskubėkite spausti nuorodos ar atidaryti prisegto failo. Patikrinkite agentūros, atsiuntusios laišką, el. pašto adresą – jame gali būti klaidų ar netikslumų, imituojančių tikrą kelionių organizatorių.

Jeigu pastebėjote, kad jautri finansinė ar asmeninė informacija vis dėlto galėjo patekti į piktavalių rankas, kibernetinio saugumo ekspertas D. Jatautas rekomenduoja kuo greičiau kreiptis į banką bei pasikeisti prisijungimų duomenis, įjungti dviejų faktorių autentifikaciją. Taip pat svarbu išsaugoti visus įrodymus – el. laiškus, QR kodus, ekrano nuotraukas – ir apie incidentą pranešti Nacionaliniam kibernetinio saugumo centrui.

Ekspertai pabrėžia, kad budrumas yra geriausia apsauga, o siekiant užtikrinti saugią bei malonią atostogų patirtį verta atsakingai rinktis kelionės tiekėjus. „Svarbiausia – nepasiduoti emocijai, kai pasiūlymas atrodo per geras, kad būtų tiesa, ir visada informaciją tikrinti oficialiuose šaltiniuose“, – pabrėžia kelionių ekspertas K. Jarmalis. ×

+ **Svarbiausia – nepasiduoti emocijai, kai pasiūlymas atrodo per geras, kad būtų tiesa, ir visada informaciją tikrinti oficialiuose šaltiniuose.**

MITAI APIE EKSTREMALIAS SITUACIJAS IR EVAKUACIJĄ. I DALIS

Tekstas:
GABRIELIUS E. KLIMENKA,
EDUARDAS KLIMENKA
#IŠGYVENIMO AKADEMIJA KLIMENDKA

Nuotrauka:
AIVARAS GADLIAUSKAS

Kaip ir daugelyje kitų gyvenimiškų situacijų, išlikimo srityje esama visokiausių mitų, kuriais žmonės to neįtardami vadovaujami. Dalis mitų gali būti pražūtingi, dalis šiaip nesąmonės, tačiau tiek vieni, tiek kiti generuoja netinkamas mąstymo koncepcijas ir įsitikinimus. Šiandien paliesime kelis mitus apie pasirengimą ekstremalioms situacijoms ir evakuaciją. Kaip pats supranti, tai toli gražu ne visi, o tik keli mitai iš visos aibės klaidingų įsitikinimų.

I MITAS. EKSTREMALI SITUACIJA VISADA NUTINKA NETIKĖTAI

Iš tikrųjų dauguma ekstremalių situacijų nenutinka netikėtai, paprastai tai ne atsitiktiniai įvykiai, o netinkamų sprendimų pasekmė. Dažnai pavojus randasi pamažu, tik mes ne visada tai pastebime: ignoruojame signalus, neįvertiname sąlygų, veikiamo pernelyg drąsiai ar neatsakingai ir pan. Pavyzdžiui, jei žvejojį ežere ir matai artėjančią audrą, turėtum nedelsdamas išlipti į krantą, o ne laukti, kol aplink tave trankysis žaibai; jei buvo pranešta, kad įvyko avarija Astravo AE,

1

ji taip pat neprasidėjo iš oro, greičiausiai buvo požymiai, nurodantys, kad galimas gedimas, tik darbuotojai jo nepaisė. Jei netiki, pasidomėk Černobylio atominės elektrinės avarijos istorija, ten būta daug būsimos katastrofos pranašų, kurių buvo nepaisoma. Jei jau prasidėjo krizė, tavo sprendimai gali padidinti arba sumažinti tavo išlikimo tikimybę. Turėk omenyje, kad sprendimai, kuriuos priimsi, nulems tai, ar situacija taps labai pavojinga, ar bent jau iš dalies bus kontroliuojama.

Svarbu ir tai, kad dauguma didelių ekstremalių įvykių – audros, potvyniai, karas, stichinės nelaimės – paprastai būna numatomos iš anksto. Apie juos įspėja žiniasklaida, gelbėjimo tarnybos bei valstybinės institucijos. Didelė dalis ekstremalių situacijų gali būti prognozuojamos, todėl tam tikras pasiruošimas yra įmanomas. Kartais prognozės nesugeba nusakyti viso baisumo, kuris užgrius arba, priešingai – ragina ruoštis vos ne pasaulio pabaigai, o vietoj to sulauki tik lengvo lietučio. Nepaisant to, tas, kuris pasirūpina atsargomis, suplanuoja evakuacijos maršrutus ar iš

anksto apgalvoja, kur galėtų pasitraukti, seka naujienas ir geba jas analizuoti bei pasidaryti adekvačias išvadas, turi daug daugiau galimybių išlikti, nei tas, kuris gyvena užsidaręs savo informaciniame burbule.

Situacijos, kai žmogus netikėtai patenka į bėdą gamtoje – pasiklysta, susižeidžia ar užpuola laukinis gyvūnas, – dažniausiai yra netikėtos ir smogia tada, kai žmogus to mažiausiai tikisi. Tačiau net ir jas galima prognozuoti. Tarkime, prieš tave slidus šlaitas, turėtum suprasti, kad leisdamasis juo gali paslysti ir ne pačiu maloniausiu būdu nugarmėti į apačią. Galų gale pažiūrėk „YouTube“ „feilų“ rinkinukus ir suprasi, kad begalės nelaimingų nutikimų galima išvengti tiesiog pamąstant apie pasekmes.

II MITAS. EVAKUACIJOS PRATYBOS YRA LAIKO ŠVAISTYMAS

Kai kurie žmonės mano, kad evakuacijos, civilinės saugos, darbų saugos ar net pirmosios pagalbos mokymai yra tuščias laiko švaistymas.

1. Kritinėse situacijose elkis išmintingai, vadovaukis patvirtinta informacija ir klausyk pareigūnų nurodymų.

Asociatyvi nuotrauka iš pratybų „Juodas Vanagas 2025“

Paprastai manoma, kad tikro gaisro vis tiek nebus, o jei bus – tada kažkaip susiorientuosiu, o jei prasidės karas, vis tiek dingsiu iš Lietuvos. Kaip sakoma – „viltis durnių motina“ ir „tikėkis geriausio, ruoškis blogiausiam“. Niekas nenorime gaisro namuose ar kitokių ekstremalių įvykių, tačiau geriau žinoti, kaip elgtis tokio įvykio metu, ir niekada jo nepatirti, nei patekti į įvykį ir nežinoti, ką daryti. Savaimė suprantama, realybė tokia, kad dalis mokymų išties atliekami tik formaliai, taip sakant, dėl popieriuko ir jie didelės naudos neduos, nepaisant to, ir iš jų galima kažką naudingo išsinešti. Tačiau, kad ir kaip būtų liūdna, būtent dėl tokių mokymų ir gimsta mitas, kad jie beprasmiai.

Tiek darbuotojas, tiek darbdavys turėtų įsisaugoti, kad evakuacijos ar kitos analogiško pobūdžio pratybos yra gyvybiškai svarbi prevencinė priemonė, leidžianti pasiruošti realiai ekstremaliai situacijai. Gaisro metu žmonės patiria stresą, paniką ir dažnai negeba blaiviai mąstyti, todėl žūsta, lėtai ar greitai, bet visada per savo kvailumą ir aplaidumą. Jei iš anksto nežinai evakuacijos kelių, dūmų pilnoje patalpoje lengvai paklysi arba mirtinai įstrigsi. Judėjimas apgraišomis, net ir per nepažįstamą patalpą, vyks lėtai, tad jei patalpa prisipildžiusi dūmų, o tu nežinai, kaip nuo jų apsisaugoti, greitai prarasi sąmonę ir pavirsi kepsniu.

Visos pasirengimo ekstremalioms situacijoms pratybos yra veiksmingos, nes formuoja įgūdžius ir suteikia žinių. Atliekant fizinius veiksmus formuojasi raumenų atmintis, tad jeigu veiksmą esi atlikęs daug kartų, tarkime, gaisro metu automatiškai pasirinksi teisingą kryptį, gulsiesi ant žemės ir dūmų pripildytame kambaryje judėsi šliaužte, šlapiu audeklu prisidengsi burną, net jei tuo metu ir būsi apimtas panikos. Jei pratybos realistiškos: tikri dūmai, kraujo ir nudegimų imitacija, sirena... tada išmoksi tokioje situacijoje veikti be streso. Kokybiškai atliktos pratybos taip pat padeda įsivertinti trūkumus: užgriozdinti išėjimai, sunkiai randami ženklai ar kitos kliūtys, kurių kasdieniame gyvenime nepastebime,

tačiau ekstremalios situacijos metu galinčios būti pražūtingomis.

III MITAS. PRASIDĖJO EKSTREMALI SITUACIJA: NEDELSIANT EVAKUOKIS

Įsitikinimas, kad vos prasidėjus bet kokiai katastrofai reikia tuoj pat bėgti iš namų, yra instinktyvus. Nors jis yra evoliucijos produktas, skirtas mus apsaugoti nuo pavojų, bėgimas ne visada yra naudingas. Šį mitą palaiko įvairūs, paprastai nelabai patyrę, pasirengimo ekstremalioms situacijoms mokytojai, formuojantys nuomonę, kad kiekviena sekundė yra svarbi. Jį sustiprina katastrofų ir postapokaliptinio žanro filmai ir serialai, kuriuose išsigelbėjimas siejamas su neatidėliotina evakuacija iš pavojingos zonos. Taip pat svarbu ir tai, kad žmonės linkę remtis taisyklėmis, kurios galioja ekstremalioms situacijoms, pavyzdžiui, miško gaisras arba katastrofinis užtvindymas, ir pritaikyti jas bet kokiai krizei. Be to, egzistuoja psichologinis poreikis daryti bent jau kažką ir nesvarbu ką, nes veikimas atrodo saugesnis nei tiesiog laukimas.

Tačiau realiai instinktyvus sprendimas evakuotis gali būti ne tik nereikalingas, bet ir pavojingas, nes esama įvairių ekstremalių situacijų ir dalyje jų evakuacija perteklinė arba nenaudinga. Žinoma, kai kuriose ekstremaliose situacijose kiekviena sekundė gali būti svarbi, tačiau ir ta sekundė turi būti protingai išnaudojama. Kitais atvejais nereikės nė tos sekundės, nes turėsi kelių valandų ar net parų langą, kada galėsi įsivertinti situaciją, susiplanuoti, o jau tada tikslingai veikti. Taip pat turi suprasti, kad kai kurios ekstremalios situacijos reikalauja likti namuose, pavyzdžiui, jei prisimeni pandemiją, jos metu ne tik namuose reikėjo būti, bet ir gerokai apriboti savo gyvo bendravimo socialinį burbulą, o už nubėgimą nusipirkti cigarečių galėjai gauti ir baudžiamąją bylą. Taigi, prieš bukai bėgdamas įsivertink, kas būtų saugiau.

Jei prasidėjo ekstremali situacija ir tavo namai šiuo metu nėra tiesiogiai veikiami grėsmės, tokiu atveju paprastai saugiau pasilikti vietoje. Kodėl? Namai suteikia daugiau resursų: turi maisto atsargų, prieigą prie vandens, elektros energijos tiekimą (na, bent jau kol jis įmanomas), patogesnę pastogę nei palapinė ar sudedama lova tarpiniame evakuacijos punkte ir t. t. Taip pat reikia nepamiršti, kad evakuacija visada susijusi su rizika: kelyje tu gali patekti į spūstis, susidurti su plėšikais, prarasti dalį atsargų ar kaip nors kitaip nukentėti. Žinoma, čia yra ir kita medalio pusė, per ilgai delsdamas gali praleisti geriausią išvykimo momentą.

Tokiu atveju evakuotis gali būti nebeįmanoma. Taigi vieno teisingo atsakymo nėra. Geriausia taktika – būti pasiruošus abiem scenarijams: turėti išvykimo krepšį bei veiksmų planą ir taip pat būti pasirėngus atsargų ilgam laikui namuose, iki kol ekstremali situacija pasibaigs. Sprendimą evakuotis ar likti turėtum priimti remdamasis realia rizika ir patikima informacija, o ne emocijomis ar juolab mitais.

IV MITAS. EVAKUOTIS PRIVALAU PĖSČIOMIS

Tai vienas iš gajų mitų apie evakuaciją, paremtas klaidingu įsitikinimu, kad ekstremalios situacijos metu kiekvienas žmogus turi iškelti savarankiškai, dažniausiai – pėsčiomis. Moksliniai tyrimai rodo, kad paprastai apie 70 procentų žmonių per realias evakuacijas, net jei suteikiamas oficialus transportas, renkasi evakuotis savarankiškai: pėsčiomis arba mikrojudrumo priemonėmis, tokiomis kaip dviračiai ar motoroleriai. Dažniausiai tai lemia psichologiniai veiksniai – noras išlaikyti situacijos kontrolę, nepasitikėjimas institucijomis ar baimė būti atskirtiems nuo šeimos. Tačiau savarankiškas evakavimasis dažnai kelia daugiau rizikų: žmonės neįvertina atstumo, prastų oro sąlygų ar savo fizinių galimybių, todėl jie gali išsekti, patirti traumas ar net žūti.

Iš tiesų vyriausybė ir savivaldybės ekstremalių situacijų metu yra nusimačiusios evakuacijos planus, kuriuose įtraukiamas ir transportas masiniam gyventojų išvežimui iš pavojingų teritorijų. Koordinuota evakuacija vyriausybės pasiūlytu transportu paprastai yra saugesnė: maršrutai būna suplanuoti, teikiama medicininė pagalba, koordinuojamas judėjimas, tokį transportą lydi pareigūnai ir pan. Pėsčiomis keliauti reikėtų tik tuo atveju, kai kitos galimybės nėra. Kritinėse situacijose svarbiau ne herojiškas iškeliavimas į nežinią, o išmintingi pasirinkimai, išties protingiau yra rinktis koordinuotą evakuaciją vyriausybės pasiūlytomis priemonėmis, kurios padidina išgyvenimo galimybes. Tokių evakuacijų metu kuo daugiau saviveiklos, tuo daugiau mirčių. Nepaisant to, turi nusimatyti ir įsivertinti galimybę keliauti pėsčiomis, nes gali nutikti ir taip, kad sugriuvus logistikai ar esant pareigūnų trūkumui vyriausybė negalės pasiūlyti jokio transporto, tad laukdamas, kol tave evakuos, gali žūti. Taigi, jei gali evakuotis vyriausybės pasiūlytu transportu, taip ir daryk, jei tokios galimybės nėra ir matai, kad jos nebus arba situacija tokia, kad laukimas yra pražūtingas, evakuokis sava eiga.

Tęsinys kitame numeryje. x

PASIRENGIMAS PASIPRIEŠINIMUI LIETUVOJE.

ISTORINIŲ IR ŠIUOLAIKINIŲ PAMOKŲ ĮGYVENDINIMAS RUOŠIANTIS PASIPRIEŠINTI INVAZIJAI IR OKUPACIJAI (IV DALIS)

Tekstas: PLK. LINAS IDZELIS

„Trimitas“ tęsia ciklą ištraukų iš geriausių Baltijos gynybos koledžo Aukštesniųjų štabo karininkų kurso kursantų esė, publikuotų leidinyje AD SECURITATEM (2024–2025)

Šiuolaikiniame konflikte galime išskirti du galimus pasipriešinimo metodus: pasipriešinimas invazijai ir pasipriešinimas okupacijai.

PASIPRIEŠINIMAS INVAZIJAI

Pasipriešinimas invazijai reiškia pastangas užkirsti kelią prieš pajėgoms įsiveržti į šalį ar joje judėti arba jas išstumti. Šis pasipriešinimo tipas gali būti nuo tiesioginės karinės konfrontacijos iki nesmurtinių civilinių veiksmų. Pagrindinis tikslas – sustabdyti įsibrovėlius ir apsaugoti Tėvynę nuo užsienio kontrolės. Jis siejamas su visos vyriausybės ir visos visuomenės požiūriu. Tai reiškia, kad visos ministerijos, savivaldybės ir kitos vyriausybės organizacijos iš taikos meto įstaigų tampa karo meto įstaigomis. Taip pat visos sukarintos organizacijos, žemesnės teisėsaugos institucijos, medžiotojai, praktinio šaudymo asociacijos, nevyriausybines organizacijos prisijungia prie visuotinės gynybos.

Gynyba vykdoma tradicinėmis karinėmis priemonėmis, o kartu rengiami partizaniniai veiksmai: pasalos, reidai ir „smok ir pabėk“ tipo taktikos.

8

Šis pasipriešinimo tipas gali būti sustiprintas diplomatinėmis priemonėmis, siekiant suteikti tarptautinę pagalbą ar pasmerkimą, taip pat pilietiniu pasipriešinimu, pavyzdžiui, protestais ir streikais. Siekiant išvengti broliūdystės, visi pasipriešinimo judėjimai šalyje turi būti kruopščiai koordinuojami profesionalių arba rezervo karininkų. Šis pasipriešinimo metodas neseniai buvo pastebėtas, kai Rusija įsiveržė į Ukrainą. Pastangos apėmė įprastinę karinę gynybą, civilių dalyvavimą ir tarptautines diplomatinės kampanijas. Kai kurias teritorijas okupavus Rusijos kariuomenei, iš pradžių vykdamas karinius

1.-2. Tikslas - apsaugoti Tėvynę.

veiksnius, skirtus pasipriešinti invazijai, dėmesys nukrypo į sabotažą ir partizaninį karą, kurį galime pavadinti pasipriešinimu okupacijai.

PASIPRIEŠINIMAS OKUPACIJAI

Pasipriešinimas okupacijai paprastai yra ilgalaikė kova, kol okupacinės pajėgos yra išvaromos arba situacija reikšmingai nepasikeičia [derybų, okupacinės valdžios pasikeitimo ar karinės intervencijos būdu]. Pasipriešinimas okupacijai prasideda, kai draugiškų pajėgų daliniai yra užpuolami arba nugalimi prieš pajėgų. Pagal doktriną, draudžiamasis rajonas yra prieš arba nedraugiškų pajėgų kontroliuojama teritorija, kurioje draugiškos pajėgos negali tikėtis sėkmingai veikti esant esamiems operaciniams ir pajėgumų apribojimams [3-05.1, 2016]. Viena vertus, pasipriešinimas okupacijai apima veiksmus, atliekamus prieš teritorijoje įsitvirtinusios užsienio valstybės kontrolę. Pabrėžiami okupanto įtakos ir fizinių pajėgumų silpninimas ir ardymas. Tai daugiausia vykdoma pasitelkiant partizaninę taktiką, tokią kaip sabotažas, reidai ir pasalos.

Kita vertus, tokio tipo pasipriešinimas gali neapimti tiesioginių veiksmų, siekiant apsaugoti pasipriešinimo grupes. Jos kovoja tik tada, kai yra aptinkamos arba gauna įsakymą, tačiau teikia vertingą žvalgybinę informaciją NATO partneriams, kad šie galėtų vykdyti tikslus smūgius naudojant klajojančią ginkluotę (angl. „loitering munition“), dronus ir preciziškai valdomas raketas [Ühtegi, 2025].

Apibendrinant galima teigti, kad nors pasipriešinimas invazijai ir pasipriešinimas okupacijai kai kuriais aspektais gali sutapti [ypač kai įsibrovėlis siekia okupuoti], jie skiriasi savo pobūdžiu ir strategijomis. Pasipriešinimas invazijai pirmiausia yra gynybinis, siekiant neleisti priešui įtvirtinti kontrolės, o pasipriešinimas okupacijai labiau susijęs su okupacinės valdžios silpninimu ir destabilizavimu, kai ji jau įsitvirtina.

Abu metodai gali būti įtraukti į šalies gynybos planą kaip atskiras plano skyrius arba priedas.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Apibendrinant atsparios nacionalinės gynybos sistemos sukūrimas, kaip apibrėžta Lietuvos vyriausybės iniciatyvose, pabrėžia kritinį atsparumo kaip veiksmingo pasipriešinimo išorės grėsmėms pagrindo vaidmenį. Skatinama visapusišką požiūrį, apimančią tiek visos visuomenės, tiek visos vyriausybės strategijas, Lietuva sukūrė tvirtą gynybos mechanizmą, gebantį atlaikyti ir įveikti sunkumus. Proaktyvios priemonės, įskaitant pilietinio pasipriešinimo strategijų įgyvendinimą, karinio pasirengimo programas ir tarpžinybinį bendradarbiavimą, suteikia ne tik vyriausybei ir ginkluotiesiems pajėgoms, bet ir civiliams gyventojams galimybę aktyviai prisidėti prie nacionalinės gynybos.

Pilietinės visuomenės integracija per pilietinio pasipriešinimo kursus ir Lietuvos šaulių sąjungos įsitraukimą užtikrina, kad kiekvienas pilietis turėtų žinių ir įgūdžių, reikalingų remti nacionalinės gynybos pastangoms net ir krizės metu. Vyriausybės lygmeniu kruopštus esminių valstybės funkcijų rengimas užtikrina tęstinumą ir atsparumą įvairiuose sektoriuose – nuo gynybos iki sveikatos priežiūros ir ekonominio stabilumo.

Tyrimo rezultatai rodo, kad pasipriešinimo judėjimai, nesvarbu, ar tai būtų invazijos prevencija, ar pasipriešinimas okupacijai, dažnai remiasi karinės taktikos, partizaninio karo, žvalgybos informacijos mainų ir pilietinio nepaklusnumo deriniu. Tiek Lietuvos praeityje, tiek Ukrainos dabartyje civilių gyventojų įsitraukimas kartu su profesionalia karine parama stiprina gebėjimą pasipriešinti okupantams ir juos destabilizuoti. Ukrainos pasipriešinimo grupių atsparumas ir prisitaikymas okupuotose teritorijose, nepaisant griežtų represijų ir kontržvalgybos operacijų, iliustruoja ilgalaikę nacionalinio identiteto galią ir ryžtą susigrąžinti suverenitetą.

Nors pasipriešinimo sėkmė priklauso nuo daugelio veiksnių, įskaitant išorinės paramos lygį, vidinę vienybę ir kontržvalgybos veiksmingumą, akivaizdu, kad tokie judėjimai gali smarkiai sutrikdyti okupantus ir prisidėti prie galutinio kontrolės atkūrimo. Lietuvos ir Ukrainos patirtis yra galingas priminimas apie kolektyvinės gynybos svarbą, pasipriešinimo okupuotoje teritorijoje sudėtingumą ir nepalenkiamą žmogaus dvasią susidūrus su užsienio priespauda.

Pasipriešinimas, nesvarbu, ar tai būtų ginkluota kova, ar nesmurtinės priemonės, išlieka gyvybiškai svarbia priemone siekiant apsaugoti tautos nepriklausomybę ir tapatybę.

REKOMENDACIJOS

Rekomenduojama, kad aukščiausioji Lietuvos civilinė ir karinė vadovybė imtųsi veiksmų. Pirmiausia, Lietuvos krašto apsaugos ministerija ir Lietuvos Respublikos Seimo nacionalinio saugumo taryba turėtų iš dalies pakeisti ir atnaujinti Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymą ir Karo padėties įstatymą. Todėl būtina pasirengti taikos metu ir sudaryti sąlygas pasipriešinimui [įvairių ginklų, šaudmenų, dokumentų ir kt. slėptuvės], taip pat aiškiai apibrėžti civilinių ir kariuomenės organizacijų atsakomybes.

Antra, Lietuvos kariuomenės Mokymo ir doktrinų valdybos vadovybei peržiūrėti ir iš dalies pakeisti Lietuvos karinę doktriną bei aiškiai apibrėžti skirtingų pasipriešinimo dalyvių pareigas. Be to, patikslinti vadovavimą ir kontrolę gynybos ir pasipriešinimo etapuose. Taip pat surinkti Rusijos–Ukrainos karo metu gautas pamokas ir išleisti vadams bei potencialiems pasipriešinimo kovotojams skirtą vadovėlį. Taip pat į visų lygių vadų mokymo programas įtraukti pasipriešinimo judėjimo organizavimo pagrindus.

Trečia, Lietuvos šaulių sąjungai reikia glaudžiai bendradarbiauti su Ukrainos nacionaliniu pasipriešinimo koordinavimo padaliniu ir peržiūrėti mokymo programas bei organizacinę struktūrą pagal šiuolaikinio mūšio lauko poreikius.

Galiausiai, panašus tyrimas turėtų būti atliktas visose NATO rytinio flango šalyse, siekiant užtikrinti pasirengimą pasipriešinimui ir sustiprinti šalių atsparumą. Šie veiksmai leistų bendradarbiauti su bendros minties šalimis ir ruošti bendrai kovai. x

Visas tekstas originalo kalba

VERSLO „RYKLYS“ GEDIMINAS KVIETKAUSKAS: VERSLAS, VERTYBĖS IR PARAMA UKRAINAI

Tekstas: LINA KASPARAITĖ-BALAIŠĖ
Nuotraukos: AGNĖ ZINKEVIČIENĖ

Valstybės saugumas – visos visuomenės reikalas. Visuomenės atsparumas, pilietinis sąmoningumas ir pasirengimas veikti krizės ar karo atveju – svarbūs saugumo elementai. Čia ir verslas gali būti ne vien pelno siekiantis, bet ir aktyvus visuomenės dalyvis, prisidedantis prie valstybės atsparumo ir gynybos. Vieni verslininkai ne tik kuria darbo vietas ir stiprina ekonomiką, bet ir aktyviai prisideda prie kovojančios Ukrainos, remia gynybos iniciatyvas ir puoselėja pilietiškumą.

1. G. Kvietkausko rankose padėkos už paramą Ukrainai suvenyrai: etmono simbolis - buožė ir kovos kirvis. Darbo kabinete padėkoms už paramą Ukrainai skirta atskira vieta. Čia padėkos, įvairūs suvenyriniai dirbiniai, vėliavos, kolekciniai pašto ženklai, uniforminiai dalinių antsiuvai ir kita karo atgarsius menanti simbolika... Tarkime, simbolinė skeveldra iš vaikų ligoninės atakos. Šiuos daiktus kaip padėką iš Ukrainos parvežė remiantys žmonės, su kuriais bendradarbiauja EWA.

1

Kai vyksta karas, nėra pilka, yra juoda arba balta.

Vienas tokių – Gediminas Kvietkauskas – įmonės „East West Agro“ [EWA] vadovas, vieniems geriau žinomas iš televizijos laidos „Rykliai. Lietuva“, kitiems – iš konferencijų ar socialinių tinklų, o trečiuos – kaip naujai išrinktos Vytauto Didžiojo universiteto Tarybos narys. Šiame interviu su G. Kvietkausku kalbamės apie paramą Ukrainai, apie tai, kaip verslas gali prisidėti prie valstybės atsparumo, ir apie tai, kodėl „ryklis“ taip ir netapo šauliu.

Pasikalbėti susitikome EWA patalpose. Pirmiausia ėjome apžiūrėti įmonės kieme stovinčios „Meškos“. Kas tai? Kaip prasidėjo jūsų bendradarbiavimas su Ukraina remiančiomis organizacijomis?

„Meška“ vadinau automobilį. „Volkswagen“ autobusiukas atitarnavo mums servise ir paskui aš jį padovanojau „Gyvačių salai“. Jis suvežė 13 misijų į Ukrainą, pernai tryliktoje „gavo „Iskander“ raketą“. EWA šiuo metu yra taškas, kuriame kelios paramą Ukrainai vežančios organizacijos apsistoja. Bendradarbiavimas prasidėjo įvairiai. Pavyzdžiui, Gediminą Armonavičių („LDK palikuonys“) aš pažįstu iš seniai, nuo 2014 metų vienaip ar kitaip prisidedavau. Nors tuo metu dar netikėjau, kad šitas karas bus, jie tada jau sakė, kad bus.

Paprastai Gedas ne automobilius veža, o maistą, medikamentus, įrangą ir pan. EWA sandėliavimo patalpos tampa savotiška logistine baze šiems kroviniams laikinai saugoti. Tarkime, sandėlyje, tarp žemės ūkio technikos detalių, buvo saugomas rentgeno aparatas, šiuo metu jau išvežtas į Ukrainą.

Po karo pradžios praėjus gal pusmečiui, pas Ritą Miliūtę laidoje buvo Sigitas Maliauskas („Gyvačių sala“), buvo ištransliuotas prašymas, kas gali kuo padėti – padėkite. Tada su „Gyvačių sala“ užmezgėme kontaktą ir pradėjome bendradarbiauti. Vėliau vieni po kitų prisijungė ir kiti. Taip mes tapome tarsi mažu bendradarbiavimo centru.

Esate aktyvus ir matomas verslo atstovas. Kokias vertybes puoselėjate savo versle?

Vertybės išsiginčija ilgainiui, kai verslas auga, žmonėmis „apauga“, kai atsiranda rišantys dalykai. Ne kiekvienas žmogus su tokia įmone kaip mes geba dirbti, nes ne visiems vertybiškai priimtina. Prieš kelerius metus organizavome sesiją EWA vertybėms išsiginčinti. Aš niekada neakcentavau klišių, labai daug verslų turi klišines vertybes, tarkime, „pagarba žemei“, „klientas visada teisus“ ir pan. Kai vyko mūsų sesija, kiekvienas bandė įnešti savo indėlį, išsiginčinti, kas yra EWA.

Šiandien pasaulyje, kai gyvename šalia blogio, kuo labiau moki keisti savo formą ir gyventi dūžtančiose formose, tuo turi daugiau galimybių išgyventi.

Aš atsitraukiau į šoną ir stebėdamas juos pagalvojau, kad viską reikia trumpinti iki vieno žodžio, nes vertybė yra žodis, o ne deklaracija. Tada susidėliojo keturi žodžiai, kad EWA yra: drąsa, laisvė, draugas ir tikra. Šie keturi žodžiai tapo tokiu fundamentu, kad, pavyzdžiui, kokį nors, kad ir bultinį sprendimą reikia priimti, peržiūri šiuos keturis žodžius ir žinai sprendimą. Jie pasako, kaip turi elgtis ir kaip tavo darbuotojas turi elgtis, kaip organizacijos nariai turi elgtis.

Vėliavos nešimas (vertybių ir įsitikinimų atstovavimas) man yra misija ir mano verslas yra vėliavnešys. Šitoje vietoje mes labai atviri ir aiškūs. Tarkime, dalis ūkininkų bendruomenės rėmė kultūros bendruomenės protestą. Iš ūkininkų bendruomenės gavau pakvietimą [esu ir Lietuvos ūkininkų sąjungos narys, narystė yra mano deklaracija, kad esu šios bendruomenės narys] į kultūros asamblėją, pakalbėti ūkininkų bendruomenės vardu. Faktas, kad ne visos bendruomenės vardu kalbėjau, bet tikrai neblogai pavyko, palaikymas buvo.

Aš verslą matau kaip instrumentą ir ginklą, kuris gali daryti įtaką. Čia kalbu ne apie lobizmą, kur verslas siekia sau naudoti. Kalbu apie verslą, kuris gali būti autoritetas. Verslas gali sujudinti, verslas gali kalbėti, nes jis turi tribūną ir turi kitą ginklą, jeigu geras verslas – jis turi pinigų, pinigai irgi yra ginklas.

Po šito mano pasirodymo ant senos, kur, mano galva, nieko blogo nekalbėjau, gavau „bangą“ ir iš mūsų pačių bendruomenės, neva skaldau mūsų bendruomenę...»

Net ir bandelių kepė- jas karo metu yra gin- klas. Jis tieks maistą kariams, civiliams. Kiekvienas verslas yra ginklas, tai reikia labai aiškiai suvokti.

2. Ženklas, kurį G. Kvietkauskui skyrė Ukrainos kariuomenė. Netikėtas sutapimas – ženklas su rykliu.

2

Bet susiskaldymą galima mažinti suartėjimu, kai vieni su kitais susitinkame ir susipažįstame. Paradoksalu ir tai, kad per ūkininkų protestą Vilniuje ūkininkai, kaip bendruomenė, labai stipriai suartėjo, atsirado bendruomenė, organizuotumas, komunikacija, iš jaunosios kartos išaugo lyderiai. Tada kitokius ūkininkus ir visuomenės pažino, ir kultūros bendruomenė. Kai kultūrai atėjo laikas padėti, ši grupė išreiškė palaikymą.

Kas jums padeda suprasti dabartinį geopolitinį kontekstą ir įvertinti Lietuvos padėtį?

Domiuosi istorija. Istorija – mano aistra, nuo paauglystės mėgstu istorines knygas. Aš tiesiog „valgiau“ visą literatūrą, kuri susijusi su Stalinu, Leninu, Hitleriu, Napoleonu. Apie mūsų LDK, tada dar nebuvo tiek parašyta, tik dabar atsiranda, ką paskaityti. Dabar mano viena iš mėgstamiausių knygų apie mūsų šalį – Kristinos Sabaliauskaitės „Petro imperatorė“. Nors romanas, bet labai gerai paaiškina. Dar Roberto Petrausko „Poltava“, Valdo Rakučio „Prieš panyrant į sutemas“. Tai knygos, jeigu domiesi istorija, paaiškina, kas dabar vyksta. Tarsi tąsa Poltavos.

Būtent todėl, kad domėjaisi istorija, man ir šio karo kontekstą susidėlioti lengviau. Tai, kas vyksta, jau keli šimtai metų vyksta, mes visada buvome fronto linija. Ir tai, kas vyksta mūsų politiniame lauke, ypač dabar, kokios jėgos kyla. Kaip žmonės nesugeba suvesti paralelių tarp antivalstybinio elgesio ir patriotiškos filosofijos, tai yra rezultatas vieno dalyko – čia visą laiką su mumis „dirbo“ ir rengė scenarijų. Jeigu Ukraina, Kyjivas būtų per tas tris

dienas paimtas, nekalbėtumėme mudu čia dabar.

Man šokiruojančiai skambėjo, kai dar keli mėnesiai iki karo vienas bičiulis kalbėjo apie sąrašus žmonių, kuriuos tiesiog rinks ir šaudys. Pasakė: „Aš ir tu, patikėk, mes esame tuose sąrašuose.“ Jeigu čia jie ateis, jokių pasidavimų nebus, tiesiog lauks kulka į pakaušį ir viskas. Dėl to, kad esu aktyvus verslo atstovas, kas parašyta, tas parašyta, nebeištrinsiu to, ką pasakiau, ir nenoriu ištrinti, nes skiriu gėrį nuo blogio.

Ar šiandien Lietuvos verslui svarbus Ukrainos palaikymas?

Tai priklauso nuo verslo lyderio. Yra daugybė verslų, kuriems visiškai nerūpi, kas vyksta Ukrainoje, yra daugybė verslų, kurie veža „kondiškes“ visokias, yra daugybė verslų, kurie sugeba atvežti rusišką trąšą. Visai yra, yra ir verslų, kurie deklaruoja, yra verslų, kurie nori užsidedėti ordiną. Aš nesakau, kad yra blogai paaukoti kažkokią rekordinę sumą, bet geri dalykai dažniausiai vyksta tyliai, o ne skambiomis deklaracijomis per televiziją, kad pasirodytų „aš esu tas, kuris davė tiek“. Aš, pavyzdžiui, net nežinau, kiek daviau, nes aš ir kaip fizinis asmuo duodu, ir su vaikais, su šeima įsitraukiamie į įvairias iniciatyvas, esame ir tinklus frontui pynę, labdarą rinkę. Net neskaičiuoju piniginių donacijų, kitą kartą ir pats jau nesupranti, ką tu duodi, ką dar gali duoti. Aišku, ateina ir žmogiška nuovargio fazė, tarkime, skambina iš tų žmonių grupių, kurios „gyvena“ mūsų centre, nebesuskaičiuoju jų ir kartais nebeatsimenu, kas čia toks. Tada yra organizacija, EWA dirba

arti šimto darbuotojų – visi šitie žmonės yra Ukrainos rėmėjai. Taip nėra, kad aš bėgioju mašinas priiminėti. Yra rutina, žmonės žino, kada ir kas atvažiuos, atidromi vartai, pasistato, išvažiuoja...

Pas jus dirba žmonės su tam tikromis vertybinėmis nuostatomis, kaip būtų kitu atveju?

Negalėtų čia dirbti. Ne dėl to, kad būtina atleisčiau juos, nes gali ir „užsimaskuoti“, bet čia jie neišbūtų, nes čia viskas yra atvira, tiesmuka ir aišku. Kai vyksta karas, nėra pilka, yra juoda arba balta. Bet yra daugybė verslų, kuriems ta pilka yra labai patogi pozicija. Pavyzdžiui, mes atstovaujame Europos gamintojams ir kai kurie gamintojai, tarkime, „Massey Ferguson“, reikalauja mūsų kas pusę metų pasirašyti deklaraciją. Tai rimtas dokumentas, jame deklaruoju, kad mes jokia forma ir nekaip nedalyvaujame detalių ar technikos tiekime, jokiomis schemomis, į Rusiją ir Baltarusiją. Ir tai yra labai svarbu. Bet yra kitų gamintojų, kuriems ne tiek svarbu, kurie toliau nuo karo.

Prisimenu vieną atvejį: vienas baltarusis, kurį pažinojau daugybę metų, buvęs vieno iš mūsų atstovaujamos technikos gamintojų vadybininkas, po 2020 metų nepavykusio Baltarusijoje sukilimo likęs Baltarusijoje, skambina man antrais karo Ukrainoje metais su prašymu. Sako, kad „pas mus, Baltarusijoje, sutriko detalių tiekimas, žinau, kad tu gali gauti, gal gali mums parduoti. Na, sakau – NE. Ne tai, kad galiu ar negaliu, mane skaudina, kad tu taip mąstai. Tu tiek metų praleidai Europoje. Tu mane įžeidei šiuo skambučiu, nes turėtum pažinti mane“.

Ar verslo bendruomenėje nesulaukėte neigiamų reakcijų dėl savo aiškiai deklaruojamos pozicijos, kad palaikote Ukrainą ir kad kitaip negali būti?

Aš labai vertinu savo reputaciją, kurios „nenupiešiau“, o nuoširdžiai užsidirbau. Tai net jeigu kas nors nori man ką nors blogo pasakyti – turbūt nepasako. Bet kad aš tikrai trukdau kaip kalbantis verslininkas ir dar turintis eterį, o eteris yra labai svarbus, tikrai trukdau visokiai „vatai“ ir naudingiems idiotams. Be abejo, kad esu jiems nepatogus. Bet tuo pat metu matau, kad ne vieną iš mano artimo rato „pasiklydusią sielą“ man pavyko „parvesti atgal“. Man atrodo, labai svarbu yra kalbėti – kuo garsiau kalbėti ir panaudoti tą eterį geriems dalykams.

Jūs aktyviai komunikujete ir socialinėse medijose, ar čia priešiški atakų sulaukiate?

2023 metais, kai rusai Ukrainoje susprogdino Kachovkos užtvanką ir vanduo užliejo gyvenvietes, iš vaikystės draugės gavau kreipimąsi (ji daugybę metų dirbo Ukrainoje, ir dabar savanoriauja ten), kad be proto trūksta technikos, traktorių, kurie galėtų likviduoti padarinius, po potvynio bangos išvalyti kaimus ir miestus.

Na, ir tada toks įdomus nutikimas įvyko. Aš tuo metu dar neturėjau tokio respublikinio žinomumo, nes ir „ryklių“ laidų dar nebuvo. EWA traktorius į Ukrainą nenuveši, nes jie ten bus beprasmiški, visų pirma niekas nemokės naudotis, visų antra – neturės detalių tiekimo. Tada per ūkininkų bendruomenę kreipiausi, kad reikia senosios rusiškos arba ukrainietiškos technikos. Gavome tris traktorius, atsirado ūkininkas, kuris nuveš, o socialiniuose tinkluose paskelbėme videoįrašą su padėka (traktorius skyrė ūkininkai nenorėjo viešumo) – traktoriai ant tralo, žinutė: keliausime į Ukrainą valyti gyvenviečių po užtvankos susprogdinimo. Šiuo videoįrašu žmonės dalijosi, ir tuo metu įvyko man dar neįprastas dalykas. Tik nepamenu, ar mano asmeninė, ar žmonės „Facebook“ paskyra buvo pulsta, bet pulsta taip masiškai, per 3 000 komentarų... Ir kai pažiūrėjau, kas ten komentuoja, taip – dalis buvo dirbančių, o visi kiti botai. Bet yra ir gero tame, kad jie darydami šias atakas be proto aukštai iškelia turinį, socialinių tinklų algoritmai iškelia pirminį turinį ir žinutė turi daug didesnę sklaidą. Tai ne visada botai taip blogai, geriau išmokti juos panaudoti prieš juos pačius.

Jūsų vadovaujama įmonė ir Šaulių sąjunga – iš pirmo žvilgsnio skirtingos sritys. Tačiau gal matote ir bendrų bruožų?

Bet kuri organizacija visų pirma yra organizacija: yra vadai, štabų vadai. Net supaprastinus iki verslo: yra pėstininkai, kapitonai. Apskritai, kas yra verslas? Mano požiūriu tai – civilizuotas karas. Nes verslas yra kovinė organizacija iš principo. Verslas visada kovoja su konkurentu: dėl strateginio pranašumo, dėl pelno, nes pinigai vėlgį yra ginklas, kuris tau leidžia užimti didesnę teritoriją. Ir kai žiūri į verslo principus, visada gali pasiskaityti tą patį Sun Tzu „Karo meną“, tai tie patys principai.

Esu bandęs įsivaizduoti, kas nutiktų, jeigu ateitų diena X. Nors nesu šaulys, labai norėčiau, bet negaliu, tam reikia laiko, o šiuo metu aš jo neturiu. Prieš kelerius metus buvau užpildęs paraišką tapti šauliu, bet tuo metu gavau sąlygas, ką dar turiu padaryti, pritrūko laiko visoms procedūroms atlikti. Kai esi versle, paprastiems dalykams laiko rasti tampa sudėtinga.

Įsivaizduoju, kad savo gebėjimus reikia išnaudoti ten, kur geriausia. Aišku, karo atveju, jei papulsi į fronto liniją, ginsiesi. Bet kur gali išnaudoti save geriausiai, ten naudoti reikia. Kiekvienas verslininkas su savo patirtimi yra strategas. Tai yra tos patirtys, kurios pravers. Karas gal vyks ne tik fronte, karas vyks ir civiliniame gyvenime. Tokios organizacijos kaip mes, su traktoriais ir pan., galime diversijas daryti, galime mobilizuotis, galime kelius griauti, galime tiltus ardyti. Mūsų kompetencijos: šaltkalviai, suvirintojai, remontininkai, galime čia tankus tempti, remontuoti. Tankas – tas pats mechanizmas, tiesiog išmoksti ir darai. Verslai įsiveikinti visada gali. Net ir bandelių kepėjas karo metu yra ginklas. Jis tieks maistą kariams, civiliams. Kiekvienas verslas yra ginklas, tai reikia labai aiškiai suvokti.

Man tenka bendrauti su įvairias verslo vadovais, nelabai daug žinau, tai ir liūdina, kad verslai patys rengtų savo darbuotojus. Mano pirmas darbas 2022 metų vasario 24 dieną, kai karas prasidėjo, buvo pirmiausia susisodinti pagrindinius žmones ir paaiškinti, kad iš mano perspektyvos, kiek aš suprantu dabartinę situaciją, mums čia, Lietuvoje, šiandien nėra ko bijoti. Statistinis žmogus nesidomėjo, jiems buvo šokas. Karas prasidėjo, tai faktas. Vėliau kvietėmės ir tą patį Gediminą, kad kolektyvą supažindintų su pagrindine, svarbiausia informacija, kas gyvenybiškai svarbu, jei kiltų karas. Apta- rinėjame, kalbamės visada. Darbuotojai turėjo ir mokymus apie tai, kas vyksta

tą dieną, jeigu prasideda karas. Visi turi likti ten, kur buvo, iki kol atsiras patikrinta informacija, niekur nepulti vykti ir neprisedėti prie chaoso.

Man patinka citata iš Balio Sruogos kūrinų, kuri aktuali ir šiandien: „Reikia mokėti gyventi dūžtančiose formose.“ Ji gimė prieš Antrąjį pasaulinį karą. Šiandien pasaulyje, kai gyvename šalia blogio, kuo labiau moki keisti savo formą ir gyventi dūžtančiose formose, tuo turi daugiau galimybių išgyventi.

Vieniems jūs geriau pažįstamas kaip „verslo ryklys“. Tad norėtuši šiek tiek pakalbėti ir apie jūsų patirtis televizijos laidoje „Rykliai. Lietuva“. Ten žmonės ateina su verslo idėjomis. Ar buvo tokių momentų, kurie priminė jūsų paties verslo pradžią?

Verslus pirmiausia pradeda „durniai“ [šypsosi], nes protingi žmonės pirmiausia sveria rizikas. O jeigu labai sversi rizikas pradėdamas verslą, tu niekur nenuėsi – bus per baisu. Laidoje daug tokių atpažįstu, tai drąsa pradėti. Drąsa būtina bet kuriam verslui, kai kuriam reikia drąsos ir pabaigti, pripažinti „ne man verslas“ ar „ne man šitas verslas“. Kad „vienas su vienu“ atpažinčiau save – ne, neįmanoma, kiekviena situacija unikali. Aš neplanavau, kad traktoriais prekiausiu. Likimas atnešė ten, kur reikia.

Esu dėkingas gyvenimui, kad taip sudėjo kortas. Nebuvo pinigų mokytis tai, ko nori ir kartu tai buvo laisvė nežinoti, ko nori. Iš pradžių pabandžiau studijuoti statybos inžineriją, savo noru mečiau – įstojau į Lietuvių filologiją. Ten labai patiko, bet vėliau teko mesti, nes patekau į mokamą vietą. Tada išvažiuavau į Angliją padirbėti, ten papuoliau į žemės ūkį, grįžau. Po truputį atsirado verslo pradžia, tada baigiau Žemės ūkio universitetą. Tai ir paradoksalu, nes mano specialybė tapo verslas, nors šių mokslų nebaigiau. Aš esu už universitetą visada, tiek, kad aš pats esu blogas studentas. Kartu paradoksalu, kad žvelgiant į mano akademinį kelią – spalio mėnesį buvau išrinktas Vytauto Didžiojo universiteto Tarybos nariu.

Šaulių sąjunga jums yra žinoma organizacija, tarp pažįstamų irgi turite šaulių. Kokį palinkėjimą turėtumėte šauliams? Šauliams linkiu tik augti ir stiprėti, kad kuo daugiau jaunimo nuo mažumės trauktų šaulių link. Norėčiau, kad šauliai būtų integrali Lietuvos kariuomenės dalis ir kad mes taptume tokie kieti kaip suomiai. x

ŠAULIŲ 9-OSIOS RINKTINĖS ORKESTRO VADOVAS AURIMAS GUDAS: „ŠAULYSTĖ IR KULTŪRA – NEATSIEJAMI DALYKAI“

Tekstas: IEVA KRIVICKAITĖ
Nuotrauka: ORKESTRO „BRASS9“ ARCHYVAS

1933 metų birželį Utenoje, Maironio gatvėje, atidaryti Šaulių namai, kuriuose įkurta biblioteka-skaitykla, sporto salė, veikė šaulių moterų sekcijos, šaulių seklyčia. Tuometėje Utenos–Zarasų rinktinėje veikė sporto klubas „Šaulys“, aštuoni chorai ir du orkestrai. Šiandien Šaulių namai Maironio gatvėje vėl skamba – metų pradžioje atkurtas Plk. Prano Saladžiaus šaulių 9-osios rinktinės orkestras, pavadintas „Brass9“.

1. Orkestras po pirmojo pasirodymo.

10

PIRMIEJI ŽINGSNIAI

Orkestro vadovas Aurimas Gudas prisimena, kad idėja atkurti orkestrą kilo iš pokalbių. „Po pratybų važiuodami namo įsišnekėjome su šauliais. Kadangi kompanijoje buvo muzikos mokytoja, papasakojau, kad muzikuoju, kad Vilniaus J. Tallat-Kelpšos konservatorijoje esu baigęs mušamųjų ir pučiamųjų instrumentų specialybes. Kalbėjome, kad būtų smagu turėti orkestrą ir mūsų rinktinėje.“

Visai netrukus pokalbis pasiekė rinktinės vadovybę. „Buvau pakviestas į vadų susirinkimą, – prisimena A. Gudas. – Vadai sako: girdėjome, kad norėtum suburti orkestrą. Bandyk.“ 2025 metų sausio 9 dieną rinktinės valdyba išplėstiname posėdyje pritarė atgaivinti Plk. Prano Saladžiaus šaulių 9-osios rinktinės orkestrą.

Pirmasis kvietimas jungtis buvo uždaras, jį A. Gudas paskelbė Utenos apskrities šaulių grupėje. „Kvietėme net ir nemoکانčius groti, bet galinčius skaityti natas. Pati pradžia – aš, mano dukra, muzikos mokytojas, keli šauliai, kadaise groję orkestruose ir instrumentų rankose nelaike dvidešimt metų. Su pirmais nariais pradėjome ieškoti daugiau kandidatų, ir per kelis mėnesius jau buvome išsidaliję instrumentus.“ Kiek parepetavus, A. Gudas jau viešai paskelbė, kad Utenoje atkurtas orkestras, į kurį kviečiami prisijungti muzikantai. Susidomėjo žmonės iš Anykščių, Zarasų, Utenos rajono ir miesto.

KAS TOS VARIO DŪDOS?

Nuo pat pirmųjų kvietimų buvo aišku, kad buriamas ne bet koks, o vario dūdų orkestras (angl. „brass band“) – variniai pučiamieji ir mušamieji instrumentai. Toks jų derinys pasižymi sodriu ir galingu skambesiu. Lietuvoje tokio tipo orkestrų tradicija siekia 1999–2000 metus, kai iniciatyvą parodė Panevėžio rajono savivaldybės kultūros specialistas Remigijus Vilys ir Nyderlandų Karalystės pedagogas bei dirigentas Pietas Vieseris.

„Kai prie orkestro prisijungia anksčiau negrojęs žmogus, pirmiausia jam į namus duodame instrumentą, – pasakoja A. Gudas. – Vienas kitam padedame, žmonės pabando groti namuose. Jei groję anksčiau – po truputį savarankiškai pradeda gaivinti įgūdžius. Ir po savaitės kitos jau ateina klausdami, kurią partiją groti orkestre. Svarbu, kad žmonės skaitytų natas smuiko rakte. Jei reikėtų dar ir mokytis natas, procesas būtų sudėtingesnis.“

Po vasaros atostogų į naują sezoną orkestras „Brass9“ grįžo nebloga sudėtimi – turėjo po vieną visų grupių instrumentą ir keturis žmones, grojančius mušamaisiais. Kadangi apie orkestrą jau buvo pasklidusi žinia, kolektyvas sulaukė reikšmingo papildymo: prisijungė Utenos garbės pilietis, pedagogas, vienas iš Lietuvos varinių pučiamųjų instrumentų orkestrų asociacijos steigėjų Vytautas Latonas, penkiasdešimt metų mokęs vaikus groti savo vadovaujamame orkestre Utenos A. Šapokos gimnazijoje. Jis tapo orkestro koncertmeisteriu ir ne tik kartu groja, bet ir padeda mokytis.

REPERTUARE – GERAI ŽINOMI KŪRINIAI

Kalbėdamas apie orkestro repertuarą A. Gudas sako, kad pagrindinis jo formavimo kriterijus – kad kūriniai būtų gerai žinomi Lietuvoje. „Norisi būti pasiruošus tiems atvejams, kai gausime progą pamuzikuoti su kitais orkestrais, ir galėti drauge atlikti bendras programas, – sako vadovas. – Grojame daug Dainų šventės kūrinių, tokių kaip maršas „Žvirblis“, valsas „Šią naktelę“. Yra, žinoma, kūrinių, kuriuos norime sugroti, bet šiandien to dar negalime, juos turime planuose. Nemažai repertuaro turi Vytautas Laponas – jį jis sukauptė per ilgus metus darbo su orkestru ir aktyvaus įsitraukimo į Dainų šventės procesus. Vieną kūrinių, kurį norime išmokyti, jis net ir pats Dainų šventėje yra dirigavęs.“

„Brass9“ darbui svarbus bendradarbiavimas su kolegomis: Žemaitijos šaulių 8-osios rinktinės orkestru, Lietuvos kariuomenės orkestru, Lietuvos pučiamųjų instrumentų orkestrų asociacija. Bendraminčiai dalijasi repertuaro rekomendacijomis, repetacijų praktika.

„Trūksta daug ko – ir repetacijų laiko, ir repertuaro, ir daugiau stiprių muzikantų, – iššūkius įvardija A. Gudas. – Pavyzdžiui, pats esu baigęs medinius pučiamuosius, bet groju klarneto partiją. Althornu groja saksofonininkas. Neturime tūbos, todėl bosinę orkestro partiją atlieka bosinė gitara: sėdame, perrašome iš natų į tabulatūrą, ir groja, pavyksta. Nepaisant nieko, esame kupini entuziazmo ir judame į priekį.“

VISADA ŽINOJO, KOKS KELIAS LAUKIA

A. Gudas atskleidžia, kad įkurti orkestrą buvo sena jo svajonė. Augęs panašios muzikos apsuptyje, Panevėžyje, kur pradedė Lietuvos „brass“ judėjimas, be jo jis nebeįsivaizduoja savo gyvenimo. Daug įtakos padarė ir šeima: „Mano močiutė vaikystėje Anykščių rajone slėpė

partizanus, – pasakoja A. Gudas. – Vėliau ji persikraustė į Panevėžio rajoną, kur dirbo audėja, nuaudė visus drabužius Miežiškių folkloro kolektyvams, surinko ir išleido dvi folkloro knygas. Senelis šoko folkloro ansamblyje. Tėvas grojo armonika, akordeonu, kitais instrumentais. Mama baigė Panevėžio konservatoriją. Man visada buvo aišku, kad ir aš eisiu šiuo keliu.“

Muzikavimo kaip vertybės perdavimas iš kartos į kartą tęsiasi ir A. Gudo vadovaujame orkestre. „Jauniausiai mūsų būgnininkei yra penkiolika metų, o vyriausiam – apie septyniasdešimt, – pasakoja jis. – Yra keli moksleiviai, kitiems muzikantams – kiek per keturiasdešimt.“

ŠAULYSTĖ IR KULTŪRA

Pasak A. Gudo, Šaulių 9-osios rinktinės vadas Jurandas Rusteika nuolat kartoja, kad „šaulys yra tautos karys“. Rinktinėje tvirtas supratimas, kad šauliai veikia ne tik per ginkluotą pasipriešinimą, bet ir per meną bei kultūrą. Utenoje Šaulių namuose repetuoja Utenos kamerinis teatras, liaudiškos muzikos ansamblis, šaulių 9-ajai rinktinėi priklauso operos solistas Jonas Sakalauskas, džiuginantis savo muzikiniais pasirodymais.

„Mūsų vadas yra ir vienas iš Lietuvos gynybos, kultūros ir švietimo asociacijos steigėjų, – pasakoja A. Gudas. – Ši asociacija rinktinės šaulius kviečia į renginius tokiose vietose kaip Lietuvos nacionalinė filharmonija ar Paliesiaus dvaras. Šaulystė ir kultūra mūsų rinktinėje yra neatsiejami dalykai.“

Pirmasis oficialus atkurto Plk. Prano Saladžiaus šaulių 9-osios rinktinės orkestro „Brass9“ pasirodymas įvyko spalio 10 dieną. Pajutę muzikavimo malonumą, orkestro nariai jau planuoja kitus koncertus, o vadovas įvardija svajones. Jas turi tris: žygiuoti parade su savo rinktine, pasirodyti pučiamųjų orkestrų čempionate ir dalyvauti Lietuvos dainų šventėje. „Norime būti Lietuvos pučiamųjų instrumentų orkestrų bendruomenės dalis, matytis Lietuvos orkestrų žemėlapyje“, – sako A. Gudas. ×

NUO ŠAULIŲ HOBIO IKI UNIFORMŲ MUZIEJAUS

Tekstas ir nuotraukos:
AGNĖ KUDIRKAITĖ,
TOMA BARANAUSKAITĖ

Uniformų muziejaus įkūrėjai šauliai Darius Ponomarenka ir Andrius Jurkša – savo idėjos entuziastai. Du kolegos pradėjo nuo idėjos – surinkti ir parodyti Lietuvos kariuomenės uniformas, supažindinti žmones su uniformų kaita, išskirtinumu ir savybėmis.

1. Uniformų kolekcija.

1

Apie tai, kaip nuo laisvalaikio užsiėmimo ir pomėgio veikla iširutuliojo iki muziejaus įkūrimo, kalbamės su šauliu Dariumi.

Kokios aplinkybės paskatino idėją kurti uniformų muziejų Lietuvoje?

Idėja kilo, kai tarnavau apsaugos kuopoje šaulių sąjungoje. Ten susipažinau su kolega, ir vieną dieną pradėjome šnekėtis apie tai, kiek iš viso yra buvę uniformų. Iš pradžių manėme, kad jų galėtų būti apie dešimt. Mano kolega buvo vienas iš pirmųjų šauktinių, o aš tuo metu jau turėjau 15 metų tarnybos patirtį. Nusprendėme surinkti savo uniformas, dar keletą pasiskolinti iš kitų ir surengti nedidelę parodą Vasario 16-ajai – manėme, kad tai bus graži iniciatyva.

Tačiau pradėję rinkti ir domėtis, netrukus supratome, kad uniformų buvo kur kas daugiau – ne dešimt ir ne dvidešimt. Po pirmojo mėnesio, kai įvyko paroda, gimė mintis įkurti muziejų.

Ar prisimenate pirmąją uniformą, kurią pavyko gauti muziejui?

Pirmosios uniformos buvo mūsų pačių iš tarnybos.

Koks eksponatas jums pačiam atrodo vertingiausias ir kodėl?

Mokomojo junginio uniforma, nes suprantu jos vertę, kiek mažai jų yra ir kaip per atsitiktinumą ji atsirado pas mus. Aš dažnai lankausi turguje, ieškau eksponatų ir susipažįstu su įvairiais žmonėmis. Kai buvo žinoma, kad ieškome uniformų, vienas žmogus pasakė, kad griaudamas namą išsaugojo kelias uniformas. Nuvažiavau ir radau šią uniformą bei dar kelias. Ji per atsitiktinumą papuolė į muziejų, nes priešingu atveju turbūt būtų atsידūrusi šiukšlyne. Tai yra uniforma, kuri yra labai siaura ir maža, rodanti, kokie jauni ir ploni turėjo būti žmonės.

Su kokiais iššūkiais susidūrėte rinkdami kolekciją?

Daugiausia iššūkių buvo ne dėl pačių eksponatų, o patalpų. Muziejus yra nemažas, reikia didelių ir tinkamų patalpų. Keitėme patalpas: iš pradžių buvome Kauno tvirtovės III forte, ten patalpos netiko, vėliau persikėlėme į geresnes, bet vis dar siekiame dar geresnių ir tvarkingesnių.

Skaičiau jūsų internetinėje svetainėje, kad dėl drėgmės ant eksponatų yra pelėsio. Kaip su tuo tvarkotės?

Taip, drėgmė – didelis minusas. Gamta veikia taip, kad kur yra šaltis, ten atsiranda ir drėgmė. Patalpos, kuriose esame įsikūrę, yra gana tvarkingos, tačiau susiduriame su tam tikrais niuansais. Mūsų muziejus įsikūręs Kauno tvirtovės III forto tarpiniuose amunicijos sandėliuose – tai kultūros paveldo objektas, statytas dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą. Dėl šios priežasties čia beveik negalima nei griauti, nei gręžti.

Verslas taip pat vengia čia investuoti – pavyzdžiui, vien dujų įvedimas kavinei

2. Per atsitiktinumą muziejuje atsiradusi pirmoji lietuviška maskuojamoji apranga, kuri vos nenukeliavo į šiukšlyną.

3. Laipsnių, antsiuvų ir kitų ženklų įvairovė.

kainuotų apie 10 tūkstančių eurų, o dar maždaug 60 tūkstančių tekstų išleisti kasinėjimams ir leidimams. Vasarą planuojame įrengti šildymo sistemą, kad patalpose būtų palaikoma pastovi temperatūra ir būtų galima išvengti drėgmės kaupimosi.

Ar neturėjote minties prisijungti prie Vytauto Didžiojo karo muziejaus?

Mums buvo siūlyta jungtis prie kitų muziejų, tačiau su draugu nusprendėme viską daryti patys, kad niekas negalėtų įsikišti, uždaryti, pasimti ar apriboti. Tai darome, kad galėtume pasakoti tikrąją istoriją, ne tą, kas parašyta. Pavyzdžiui, anksčiau egzistavęs Krašto apsaugos savanorių pajėgų muziejus, turėjęs labai vertingų eksponatų (pavyzdžiui, pačių savanorių siūtų liemenių), buvo prijungtas prie Karo muziejaus, o jo eksponatai dažnai liko apsaugoti ir neeksponuojami, nes brangu išlaikyti.

Papasakokite, kaip buvo pradėtos kurti „kamufliazinės“ uniformos?

Lietuvoje siūtas sovietinis „kamufliazas“ ir lietuviškos uniformos iš „po blatu“ gautų medžiagų. Savanoriai važinėdavo į tarnybą už savo pinigus pirkdami automatus, o už bilietelį mokėti nereikėdavo. Lietuviškas „kamufliazas“ pradėtas kurti reaguojant į negražias replikas „ruskiai“, nors ant uniformų buvo Vyčiai ir Gediminaičių stulpai. Tuo metu uniformos keisdavosi kone kas mėnesį. Buvo sukurta atskira „kamufliazinė“ uniforma vadams, skirta miškui, kuri buvo nelogiška taktinėje situacijoje, nes išskirtinį asmenį būtų buvę lengva nušauti. Devintaisiais metais kariškiai gauna pirmąją uniformą, kuri atrodo kaip kalinio ar gaisrininko, o iki tol nešiojo sausumos pajėgų uniformą. Dabar vėl grįžtama prie „multikamo“. Muziejuje surinkti visi keturi „Woodland“ „kamufliazo“ variantai, naudoti Lietuvos kariuomenėje (lietuviškos ir amerikietiškos medžiagos), kai kurie ir vienu metu.

Kokias uniformas naudoja šaulių sąjunga?

Šaulių sąjunga taip pat naudoja „Woodland“, tačiau nėra standartizuota, tai sukelia raštų skirtumus.

Uniformos spalvos skyrėsi priklausomai nuo iš siuvyklos gautos medžiagos – būdavo rudesnė, žalia ir šviesi.

Prieš tai minėjote, kad kariuomenė atsisakė specialiųjų pajėgų sukurtą „kamufliazą“, nors jis buvo įvertintas labai gerai. Kodėl?

Šis „kamufliazas“ buvo pradėtas testuoti 2010 metais ir įvertintas kaip tikrai geras, net „nuostabus“. Tačiau kariuomenė jo atsisakė dėl kelių praktinių priežasčių: jis buvo brangesnis, turėjo daugiau detalių, tokių kaip užtrauktukai. Visa tai reišė didesnes gamybos ir priežiūros išlaidas.

Ar buvo ypatinga uniforma, kurią nešiojote jūs?

Tai buvo aukšto lygio, labai apgalvoto dizaino uniforma. Joje buvo praktiškos detalės, pavyzdžiui, pakreiptos kišenės, kad daiktai neiškristų judant, ir speciali kišenė turniketui. Tokie sprendimai rodo, kad uniforma buvo kurta remiantis realiais poreikiais ir kovinės aplinkos supratimu.

Kuo skyrėsi paradinės ir kasdienės uniformos?

Paradinėje – šešios sagos ant švarko, o kasdienėje mažiau, kelnės buvo vienos, švarkai du.

Ar senosios uniformos turi įtaką šių laikų uniformoms? Jei taip, kokią?

Lietuvos kariuomenė stengiasi atkurti tarpukario uniformų modelius, pritaikydama dabartines medžiagas. Pirmosiose tokiose uniformose buvo įleistos kišenės ir metaliniai antpečiai, o vėlesnėse kišenės ant viršaus. Kartais siuvyklos tiesiog siūdavo su kišenėmis ant viršaus, nes galutinio sprendimo dėl jų vietos nebuvo.

Ar galima palyginti dabartinę kario ekipuotę su senesne?

Dabartiniai kariai dažnai nė neįsivaizduoja, kaip atrodė anksčiau naudotos kuprinės – jos priminė paprastus maišus. Tokios kuprinės buvo nepatogios, jose beveik niekas netilpo, o jei jos neturėdavai – tekdavo daryti atsispaudimus. Vienas kolega pasakojo, kad tokią kuprinę buvo gavęs dar 1990-aisiais.

Šiandien situacija visiškai kitokia – kuprinės modernizuotos, turi paminkštintimus, greito nusegimo sagteles, net vidinius kapišonus. Visa tai rodo, kad per daugelį metų vyko nuoseklus testavimas ir nuolatinis tobulinimas.

Be uniformų, kokių dar eksponatų galime rasti muziejuje?

Tarp eksponatų galima pamatyti medalių, įvairių kompasų – rusiškų, laivinių, net skirtų žvaigždėms stebėti. Seniausias iš jų – švediškas kompasas, gautas kaip labdara. Taip pat ekspozicijoje saugoma Lietuvos kariuomenės vado vainiko juosta, skirta oficialiai ceremonijai, tačiau taip ir likusi nepanaudota.

Kokių medalių galima pamatyti muziejuje?

Yra tiek standartinių valstybinių, tiek specifinių, pavyzdžiui, sporto ar dalinių įteikiamų medalių. Muziejuje saugomi ir labai reti medaliai, pavyzdžiui, Jungtinio štabo medalis, kurio beveik neįmanoma padirbti.

Kaip jūs gaunate tokius eksponatus, kurie nėra uniformos?

Kai kurie eksponatai atkeliauja su inventoriumais, priskirtais konkrečiam asmeniui, o kiti be jokių žymėjimų. Kartais eksponatai netikėtai randami arba paaiškėja, kad tam tikri daiktai, tokie kaip karių darytos dovanėlės iš fortų plytų, atsiranda net juodojoje rinkoje.

Ką jums patiems davė muziejaus įkūrimas ir kiek metų jau renkate eksponatus?

Visa ši veikla padėjo geriau pažinti mūsų krašto praeitį, užmegzti vertingų ryšių su bendraminčiais ir prisidėti prie kultūros paveldo puoselėjimo. Tačiau tai reikalauja daug kantrybės, investicijų ir jėgų. Pavyzdžiui, dažnai tenka po kelias valandas praleisti turguje kas antrą savaitgalį – tai varginantis, bet būtinas darbas. Šiomet sukanka jau septyneri metai nuo šios veiklos pradžios. x

ŠAULIŲ ŽYGDARBIS. TROŠKŪNŲ ŠAULIAI LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS KOVOSE

Tekstas: STASYS IGNATAVIČIUS,
LŠS V. PUTVINSKIO-PŪTVIO
KLUBO PREZIDENTAS

1920 metų spalio 7 dieną Suvalkuose buvo pasirašyta Lietuvos ir Lenkijos karo veiksmų nutraukimo sutartis, tačiau jau kitą dieną lenkai klastingai šią sutartį sulaužė, ir gen. Liucijano Želigovskio vadovaujami lenkų daliniai įsiveržė į Lietuvos teritoriją.

Nesutikdami didesnio pasipriešinimo jie sparčiai brovėsi į Lietuvos gilumą, spalio 9 dieną užėmė Vilnių (sostinę gynė 2 pėstininkų batalionai ir kavalerijos eskadronas) ir veržėsi Kauno link, kur tuomet buvo visa Lietuvos vadovybė. Lapkričio mėnesį frontas trumpam sustojo Trakų–Vievio ir Musninkų–Širvintų, Giedraičių–Dubingių ruožuose. Dešiniajame Neries upės krante prieš lenkus pasiaukojamai kovėsi mūsų 2, 4, 7, 8 ir 9 pėstininkų pulkai. Antrasis Gūdų batalionas ir nedideli kavalerijos daliniai vykdė žvalgomąjį pobūdžio veiksmus. Šiuose fronto ruožuose aktyviai pasireiškė ir Lietuvos šauliai.

1. Prie senosios Troškūnų mokyklos pastato sienos atkurta dar 1928 metais įrengta atminimo lenta su žuvusiųjų vardais ir įrašu: „Už gimtąją šalį jie krito / Troškūnų miestelyje. / Duok, Viešpatie, amžiną rytą / Vėlėms jų ir mūsų žemelei.“

12

Lapkričio 17 dieną puolant Giedraičių–Dubingių fronto ruože, lenkams pavyko pralaužti mūsų kariuomenės pozicijas ir į užnugarį prasiveržė lenkų kavalerijos brigada (3 eskadronai – apie 600 raitelių).

Lenkijos kariuomenė, lapkričio 17 dieną pradėjusi puolimą Širvintų–Giedraičių fronte, tikėjo laimėjimu. Jos pėstininkai turėjo pralaužti mūsų pulkų ginamas pozicijas, užimti Širvintas ir Giedraičius, tuomet puolimą tęsti Kėdainių, Ukmergės ir Kauno kryptimis. Priešas daug tikėjosi iš į mūsų užnugarį prasiveržusios kavalerijos brigados. Toks didelis lenkų kavalerijos dalinio pasirodymas giliame mūsų kariuomenės užnugaryje galėjo sukelti sumaištį visame krašte. Tačiau įvykiai susiklostė Lietuvos naudai. Mūsų kariuomenės pėstininkai ir artilerininkai Širvintų–Giedraičių–Mugninkų fronto ruože ne tik atlaikė lenkų puolimą, bet patys kontratakavo, perėjo į puolimą nublokšdami Lenkijos kariuomenės pajėgas Vilniaus link. Sumušta lenkų kariuomenė bėgo palikdama sužeistuosius, gurguolę, amuniciją ir pagrobtą turta.

Lenkų kavalerijos brigada, giliame lietuvių užnugaryje neturėdama operatyvaus ryšio su savo daliniais fronte, vykdė anksčiau gautą užduotį. Lapkričio 18–19 dienomis brigada pasiekė geležinkelio ruožą Kaišiadorys–Šiauliai ir jį susprogdino šiauriau nuo Kėdainių.

Reikėtų paminėti, kad prasiveržusius lenkų kavaleristus iš karto ėmė persekioti mūsų kariuomenės daliniai. Aviacija vykdė žvalgybą ir aptikusi priešą jį bombarduodavo bei apšaudydavo. Geležinkelio ruože patruliavo šarvuotas traukinys „Gediminas“. Didelę paspirtį mūsų kariuomenei šioje operacijoje teikė šauliai. Jie ginklavosi, ėjo sargybą, vykdė žvalgybą, įvairiuose fronto baruose dalyvavo susirėmimuose su lenkų kavalerijos žvalgiais.

Įvykdžius geležinkelio diversiją, lenkų brigada, gavusi žinią apie savosios kariuomenės pralaimėjimą fronte, patraukė į šiaurę, Ramygalos link, kad kuo greičiau pereitų fronto liniją ir susijungtų su saviškiais.

Lapkričio 19 dieną pasklido gandas, kad Ramygalos apylinkėje pasirodė lenkų kavaleristai ir plėšia taikius vietos gyventojus. Ramygalos šaulių būrio vadas Jonas Ambrazevičius su keturiais būrio šauliais nutarė išžvalgyti apylinkę ir lauko pakraščiais pasiekė Truskavą. Iš vietinių gyventojų sužinoję, kad miestelyje lenkų nėra, toliau vykdė žvalgybą. Tuomet į Truskavą įsiveržė lenkų raiteliai. Mūsų šauliai, užklupti nepalyginamai gausesnio ir gerai ginkluoto priešo, neišsigando ir nepuolė bėgti, bet drąsiai stojo į kovą. Pamatę būrelį besipriešinančių šaulių, lenkai juos apšaudė iš šautuvų ir kulkosvaidžių. Šauliai, suradę tinkamas pozicijas gintis, narsiai gynėsi ir nukovė bei sužeidė keletą lenkų ir jų žirgų. Šauliai, baigiantis šoviniams, nutarė trauktis. Taip įsakė į koją sužeistas būrio vadas, įvertinęs susidariusią padėtį ir nurodęs šauliams trauktis į Ramygalą ir pranešti apie situaciją likusiems šauliams. Pats liko dengti keturių šaulių atsitraukimą. Atsišaudė, kol lenkų kulkosvaidžio serijos buvo sužeistas į krūtinę. Įsiūtę lenkai vos gyvą J. Ambrazevičių daužė šautuvų buožėmis, spardė kojomis. Vėliau aukos nebuvo galima atpažinti.

O trims šauliams pavyko pasiekti mišką ir laimingai sugrįžti į Ramygalą. Bėgantį Stasį Klimavičių lenkų raiteliai sužeidė prie Likėnų kaimo ir paėmė į nelaisvę. Tikėdamiesi išgauti reikiamų žinių apie kariuomenę ir šaulius, lenkai surengė žiaurų tardymą. Nepavykus įkalbėti geruoju išduoti reikiamas žinias, jaunas šaulys buvo mušamas šautuvų buožėmis, badomas įkaitintais durtuvais. Stasys pasirodė esąs tikras šaulys ir jokių duomenų priešams nesuteikė. Vos gyvą jį pastatė prie sienos ir sušaudė. Taip žuvo Ramygalos šaulių būrio vadas, Ramygalos progimnazijos moksleivis devyniolikmetis Jonas Ambrazevičius, ir vos 16 metų sulaukęs tos pačios progimnazijos mokinys Stasys Klimavičius. Lenkai, įbauginti šio mažo šaulių būrelio narsos, paskubomis pasitraukė Raguvos link. Rytojaus dieną jaunųjų šaulių kūnai buvo pašarvoti Ramygalos progimnazijos salėje. J. Ambrazevičius iškilmingai palaidotas Truskavos, St. Klimavičius – Vadoklių kapinaitėse.

Pasklidus žiniai, kad lenkų raiteliai veikia netolimosiose apylinkėse, visiems Troškūnų šauliams buvo įsakyta rinktis šaulių būstinėje, buvusiai sename vienuolyne. Kadangi būrys tuo metu turėjo tik aštuonis šautuvus ir keletą senų pistoletų, vietos šaulius parėmė Panevėžio rinktinės šauliai: lapkričio 20 dieną atsiuntė 16 rusiškų šautuvų ir kelias dėžes šovinių. Vykdamas šaulių vadovybės nurodymus, į Troškūnus atvyko Viešintų šaulių būrys. Tačiau šio būrio ginkluotė buvo apgailėtina, ir troškūniečiai kaimynams atidavė didesnę dalį turėtų šautuvų, sau pasiliko keturis šautuvus ir pistoletus bei revolvečius. Šaulių lauko štabo įsakymu Viešintų šauliai lapkričio 20 dienos pavakary išvyko Kavarsko link.

Lapkričio 21 dienos rytą Troškūnus apgaubė tirštas rūkas. Iš Panevėžio buvo gauta žinia, kad lenkų raiteliai juda Troškūnų kryptimi. Į pagalbą vietos šauliams pasiūstė Sudergio ir Kupiškio šauliai. Tačiau vietinių ir atvykusių šaulių ginkluotė buvo menka. Gavus žinią apie lenkų judėjimo kryptį, Raguvos link buvo pasiūstas dviejų raitų šaulių žvalgyba. Kiek įdienojus, rūkas, gaubęs miestelį ir apylinkes, pradėjo sklaidytis, ir stovintis sargyboje šaulys pastebėjo keturis lenkų žvalgus, jojančius į miestelį Traupio keliu. Sargybinis atidengė ugnį ir kartu perspėjo savuosius apie pavojų. Šauliai išbėgo iš būstinės į aikštę ir apšaudė lenkus, kurie skubiai pasitraukė. Bet netrukus iš miško pasirodė lenkų raiteliai. Šauliai bandė laikytis, tačiau prieš raiteliai apsupo miestelį iš visų pusių ir įsiveržė į jį. Buvo bandyta šaulius surinkti bažnyčios šventoriuje, bet jie jau buvo išsiblaškę po miestelį. Duodamas įsakymas trauktis arba slėptis.

Vieni metėsi į Stoties gatvę pašto link, kiti – už varpinės ir šaulių būstinės. Šaulys Antanas Žarskus dar ragino šaulius laikytis, nepasiduoti, tačiau buvo sužeistas. Ties paštu buvo nušautas vienas lenkų ulonas, miestelyje – kitas. Priešą užvaldė keršto jausmas: jie reguliari kariuomenė, o kelią pastojo nemokšų bernų būrys – miestelį gynė keliolika šaulių, lenkų buvo apie 500 raitelių. Duodama komanda ir prasidėjo šaulių medžioklė. Priešintis nelieka prasmės. Reikėjo kaip galima greičiau slėptis ar pasitraukti iš Troškūnų. Vieni šauliai slėpėsi įvairiuose rūsiuose, šiaudų stirtose, kurie įstengė, užtriobiais ir pakluoniais traukėsi iš miestelio.

Tačiau ne visiems buvo lemta pasislėpti. Kiemuose, už namų, šventoriuje ir kitur lenkai sugavo penkis šaulius ir nuvedė prie šaulių būstinės. Po kankinimų pastatė prie sienos. Pirmąjį sušaudė septyniolikmetį Petrą Liktorą iš Vidugirių vienkiemio, tik ryte tapusį šauliu, po jo – dvidešimtmečius Petrą Tunkevičių, Joną Budrevičių ir devyniolikmetį Antaną Miškeliūną. Sušaudytų šaulių kūnai buvo sukapati kardais. 23 metų šaulį Antaną Žarskų iš Kiaušagalio kaimo lenkai paėmė į nelaisvę ir sušaudė Vytauto gatvės 9-ojo namo (ūkininko Juozo Baranausko) kieme. Šaulį Kazimierą Simonavičių lenkų raiteliai pasivijo miestelio gatvelėje ir sukapojo kardais. Jis atsigavo Panevėžio ligoninėje, bet likusį gyvenimą buvo neįgalus – jam lenkų raiteliai sužalojo kairiąją ranką, ligoninėje ją teko amputuoti. Penkių šaulių krauju aplaistę valščiaus valdybos ir šaulių būstinės sienas, išplėšę miestelio parduotuves, išsivedę rekvizuotus arklis ir pasilinksminę pas vietos lenkuojantį ūkininką, lenkai iš miestelio pasitraukė palikę raštelį, kad už du ulonus ir du arklis sušaudė penkis šaulius. Kitą dieną į Troškūnus atėjo lietuvių kariuomenės raiteliai, bet priešas buvo spėjęs pasprukti.

Lenkų kavalerijos rotmistras apie šį susidūrimą su Troškūnų šauliais savo raporte vadovybei rašė: „Lapkričio 21 d. po valandą trukusių kautynių su partizanais, gausiai sutelktais Troškūnuose, brigada užėmė miestelį“. Kitas šio reido dalyvis lenkų 13-to ulonų pulko mjr. S. Aleksandrevič savo raporte rašė: „... brigada užėjo gausius šaulių telkinius... Jie apšaudinėjo eskadronus iš miškų pakraščių... Šaudė taikliai ir nesidavė lengvai nuvejami... Paimti į nelaisvę su ginklu rankose ir nuteisti sušaudyti, neleido sau užrišti akių. Mirė drąsiai ir oriai atiduodami gyvybes...“

Šauliai A. Žarskus, J. Budrevičius ir A. Miškeliūnas buvo palaidoti Andrioniškio kapinėse, šaulius P. Liktorą ir P. Tunkevičių palaidojo Troškūnuose

Mūsų šauliai, užklupti nepalyginamai gausesnio ir gerai ginkluoto priešo, neišsigando ir nepuolė bėgti, bet drąsiai stojo į kovą.

netoli varpinės, Vilniaus ir Vytauto gatvių sankryžoje. 1920 metų gruodžio 10 dienos „Trimite“ Nr. 19 buvo rašoma: „Traškūnų būrio šauliai: Petras Tomkevičius, Antanas Žarskus, Antanas Miškeliūnas, Jonas Budrevičius ir Petras Liktaras 1920 m. lapkričio 23 d. [klaida, turėjo būti lapkričio 21 d. – aut. pastaba], besikaudami su lenkais, įsibrovusiais į Traškūnus, pristigę šovinių, buvo lenkų suimti, sustatyti prie mūro ir sušaudyti. Iškilmingos laidotuvės buvo lapkričio 24 d. Amžiną atilsį duok Jiems Viešpatie!“ Šaulių sušaudymo vietoje, vienuolyno sienoje virš kulkų žymių, 1928 metais buvo pritvirtinta memorialinė lenta šaulių žygdarbiui atminti, išbetonuoti Gedimino stulpai, pasodintas Nepriklausomybės ažuolas. Po Antrojo pasaulinio karo sovietinė valdžia sunaikino paminklinę lentą ir Gedimino stulpus, žuvusiųjų šaulių palaikai iš palaidojimo vietos buvo perkelti į vietos kapines. Lietuvai atgimus, šaulių sušaudymo vietoje ant buvusios mokyklos sienos atidengta atminimo lenta, o 1995 metų lapkričio 21 dieną, minint 75-ąsias Troškūnų šaulių žūties metines, Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje į Nežinomąjį kareivio kapo paminklą buvo įmūrytas akmuo iš Troškūnų šaulių žuvimo vietos.

*Ir trenkė žinios lyg perkūnas,
Kad priešai veržias, jau arti.
Prie mūro šaudė juos Troškūnuos,
Prie mūro ir mirtis karti.*

Šiuos žodžius garsus mūsų poetas Antanas Miškinis skyrė Troškūnuose žuvusiems Lietuvos laisvės gynėjams – Lietuvos šauliams. ×

„MP9“. MAŽAS, AŠTRUS IR GREITAŠAUDIS

Tekstas ir nuotraukos:
VALDAS KILPYS

„B&T MP9“ (toliau vadinsime šį ginklą tiesiog „MP9“), savaime suprantama, neatsirado tuščioje vietoje. Austrijų kompanija „Steyr“ prieš jį jau buvo gaminusi nedidelius pistoletus kulkosvaidžius arba tik pistoletus („Steyr TMP“ arba „SPP“). Tačiau jie nesulaukė didelio pasisekimo ginklų rinkoje. Pasikeitus kompanijos savininkams buvo nuspręsta tobulinti šią sistemą ir ginklo franšizė buvo parduota šveicarų „Brügger & Thomet“ kompanijai, kuri pradžioje specializavosi slopintuvų ir tvirtinimo sistemų prie ginklų gamyboje.

Taip atsirado „MP9“, kurį mums maloniai sutiko duoti išbandyti ir apžiūrėti nuolatinis LŠS rėmėjas „Baltic Shooter“.

BENDRYBĖS

Pradėkime nuo to, kad šis ginklas yra labai mažas. Palyginti su „B&T APC9“ ar visų šiuolaikinių pistoletų kulkosvaidžių „tėvu“ „HK MP5“, aptariamasis ginklas yra mažesnis, patogesnis, tiesiog mielesnis. Su tuo sutinka kiekvienas ginklų profesionalas. Kad būtų pasiektas toks rezultatas, reikėjo daugiau kaip 20 metų tobulinimo.

Nuo jau minėtų austriškų „Steyr“ produktų „MP9“ skiriasi tuo, kad turi užlenkiamą buožę. „Picatinny“ tvirtinimo bėgelius ir papildomą saugą ant nuleistuko (panašiai kaip „Glock“ pistoletuose). Nepaisant to, kad ginklas rinkoje pristatomas kaip ambidekstrinis, tenka pastebėti, kad

1. Kaip ir kiekvienas ginklas, „MP9“ turėjo ilgą tobulinimo istoriją.
2. Ginklo keitiklis pasisuka net 180 laipsnių kampu ir tik tuomet galima šaudyti automatine ugnimi.
3. Garso ir ugnies slopintuvus šiam ginklui beveik būtina dalis.
4. „MP9“ šaudant serijomis kyla aukštyn gerokai mažiau nei kiti tokio dydžio ginklai.

Šaudant iki 25 m išlaikyti jį „ant taikinio“ naudojant atlenkiamą buožę tikrai nėra sunku. Jis nekyla taip, kaip tai daro kiti panašios klasės ginklai.

Šaudant su garso slopintuvu kairiarankio šaulio veidas yra labai arti tūtų išmetimo ertmės, todėl, kad ir kaip pasuksi, MP9 labiau tinka šaudantiems nuo dešiniojo peties. Kairiarankiai pasmerkti kvėpuoti parako dujomis.

Net bėgeliai papildomai įrangai tvirtinti (žibintuvėlis būtinas) konfigūruojami labiau dešiniarankiams. Papildomas bėgelis yra ginklo dešinėje. Šaudant nuo kairiojo peties ten tvirtinama įranga neabejotinai trukdytų.

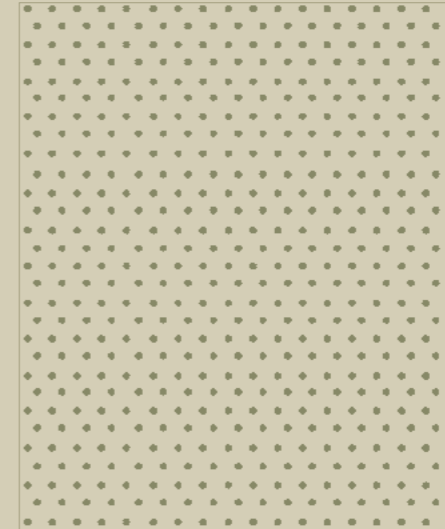
Šis ginklas be kolimatoriaus praranda visus privalumus. Mechaniniai taikikliai yra, tačiau jie nedideli ir taikymosi linija yra gana žema.

VALDYMAS

Ginklas itin lengvai kontroliuojamas. Šaudant iki 25 m išlaikyti jį „ant taikinio“ naudojant atlenkiamą buožę tikrai nėra sunku. Jis nekyla taip, kaip tai daro kiti panašios klasės ginklai. Stabilumo suteikia ir besisukiojantis vamzdis, kuris atatranks jėgą redukuoja į šoninį ginklo kryptelėjimą.

Keitiklio padėtis nuo saugios iki pavieniais šūviais yra apie 23 laipsniai. Tai patogiu. Norint ginklą perjungti į automatinę ugnį, keitiklį reikia pasukti beveik į priešingą pusę. Vieniems tai patiks, kitiems ne, tačiau toks inžinerinis sprendimas turi prasmę. Kadangi „MP9“ labiau skirtas nešioti slapta (SOP, svarbių asmenų apsauga ir t. t.), keista būtų manyti, kad operatorius jį nešiosis nustatytą ant saugios keitiklio padėties. Jis klausis sauga ant nuleistuko.

Dėtuvė išimama ir įstatoma tikrai be trikdžių. Nėra laisvumo, kuris kartais nervina ir trukdo. Kita vertus, žiočių praplatinimas būtų visai lauktinas patobulinimas.

Buožė užsilenkia į dešinę pusę ir jos atraminė dalis sutampa su priekine rankena. Tai vieniems gali patikti, kitiems ne. Asmeniškai man tai netrukdė, nes delnas, laikantis priekinę rankeną, tai daro dar tvirčiau.

AKSESUARAI

Lenkijos specialiosios tarnybos paprašė austrijų pagaminti specialius krepšius, kurie tiktų svarbių asmenų apsaugai ir labai nekristų į akį. Tai juodi lagaminėlio tipo krepšiai su užmaskuota plastikine skylė šaudyti ginklo neišimant iš slėptuvės. Šitaip naudojant ginklą būtinas tūtų surinkimo maišelis, kuris tvirtinasi tiesiai prie ginklo iš dešinės pusės.

Ištraukti „MP9“ taip pat patogiu. Reikia tik trūktelėti galinį užtrauktuką ir ginklas jau rankoje.

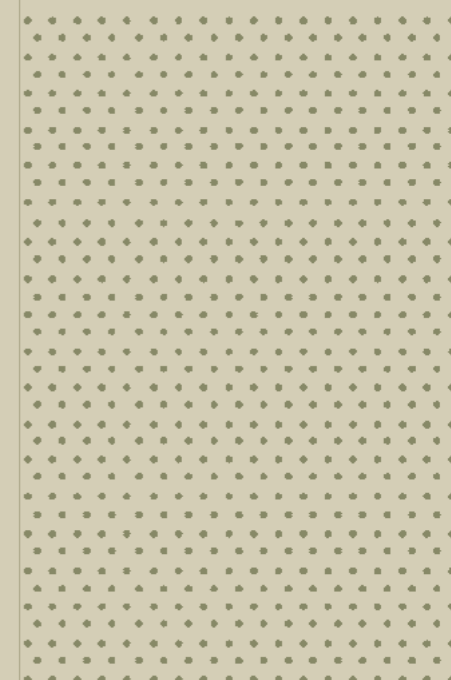
Norint ginklą perjungti į automatinę ugnį, keitiklį reikia pasukti beveik į priešingą pusę. Vieniems tai patiks, kitiems ne, tačiau toks inžinerinis sprendimas turi prasmę.

4

TECHNINIAI DUOMENYS

- Svoris:** 1,4 kg;
- Ilgis:** 520 mm su atlenkta buožę;
- Vamzdžio ilgis:** 130 mm;
- Aukštis:** 246 mm su 30 šovinių dėtuve;
- Kalibras:** 9 × 19 mm „Parabellum“, 6,5 × 25 mm CBJ, .45 ACP;
- Greitašauda:** 900 per minutę;
- Efektvyvus šaudymo atstumas:** 100 m;
- Dėtuvės:** 15, 20, 25 arba 30 šovinių į permatomą plastiko dėtuvę.

PRISIMENANT „TRIMITO“ REDAKTORIŲ ALBINĄ ČAPLIKĄ

Tekstas: GEDIMINAS JANKUS

2025 metų lapkričio 13-osios vakarą pasiekė liūdna žinia – po sunkios ligos mirė Albinas Čaplikas – vienas aktyviausių atkurtos Lietuvos šaulių sąjungos vadovybės narių, buvęs „Trimito“ korespondentas ir redaktorius.

A. Čaplikas nuo 1989 metų dirbo žurnalistu įvairiuose leidiniuose, dalyvavo Lietuvos šaulių sąjungos atkūrimo, 1989–1992 metais buvo „Trimito“ korespondentu ir redaktoriumi, o 1992–1994 metais – vyriausiuoju redaktoriumi.

Gimė 1958 metais Dauguose, mokėsi Kunigiškių mokykloje, 1986 metais baigė inžinieriaus ekonomisto studijas Kauno politechnikos institute. Studijų metu ir vėliau buvo aktyvus Lietuvos rašytojų sąjungos Kauno jaunųjų rašytojų sekcijos narys, nuo 1989 metų dirbo žurnalistu įvairiuose leidiniuose, dalyvavo Lietuvos šaulių sąjungos atkūrimo.

A. Čaplikas, vienas aktyviausių Lietuvos šaulių sąjungos atkūrėjų, be laikraščio „Trimitas“ redagavimo, dirbo ir Sąjungos kadro skyriaus viršininku, 1991 metų sausio 11 dieną Lietuvos Aukščiausioje Taryboje skartu su bendražygiais davė kariuomenės gynimo priesaiką, saugojo Tarybos rūmus bei kitus svarbius strateginius objektus.

1994–2002 metais buvo laikraščio „Ūkininko patarėjas“ korespondentas, skyriaus vedėjas, 2002–2004 metais – dienraščio „Kauno diena“ ekonomikos ir teisės skyriaus korespondentas, o 2005–2018 metais – laikraščio „Valstiečių laikraštis“ korespondentas. Nuo 1997 metų buvo Lietuvos žurnalistų sąjungos (LŽS) narys, apdovanotas LŽS Kauno apskrities skyriaus „Gintariniu parkeriu“. 2002 ir 2003 metais tapo LŽS metų laureatu už aktualius tiriamosios žurnalistikos straipsnius. 2005 metais Lietuvos specialiųjų tyrimų tarnyba jam skyrė premiją už rašinius antikorupcijos tema.

A. Čaplikas buvo apdovanotas Sausio 13-osios Atminimo medaliu, 1993 metais – Šaulių žvaigždės ordino medaliu, o 2022 metais pripažintas Laisvės gynėju.

Be žurnalistinės veiklos, A. Čaplikas užsiėmė ir grožine kūryba, jo prozos kūriniai skelbti įvairiuose leidiniuose.

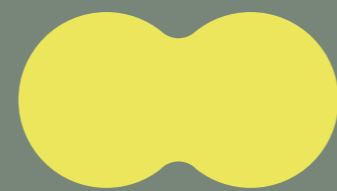
Nuoširdi užuojauta artimiesiems, draugams ir buvusiems bendradarbiams-bendražygiams dėl šios skaudžios netekties.

Albino Čapliko patriotizmas ir pilietinė pozicija visada buvo bekompromisė.

**Išsėkis Ramybėje,
brangus Bendražygi.** ×

1. Šaulių sąjungos štabas saugant Aukščiausiąją Tarybą. Šaulys Albinas Čaplikas (viduryje rašo), greta LŠS atsakingasis sekretorius Stasys Ignatavičius, šaulys Valdemaras Leonavičius, LŠS vadas G. Jankus, šaulys Algirdas Kodelskis ir šaulys Grigaravičius.

14

akylas

Akylas.lt atnaujina veiklą: visi piliečiai kviečiami prisidėti prie valstybės saugumo!

Lietuvos šaulių sąjunga kartu su pilietine iniciatyva „Stiprūs kartu“ atnaujino stebėsenos projektą Akylas.lt.

Platforma suteikia galimybę gyventojams pranešti apie įtartinus įvykius ar objektus, galinčius kelti grėsmę visuomenės saugumui ar valstybės stabilumui.

Platformos
adresas

Saugumas nėra vien institucijų atsakomybė. Kiekvienas Lietuvos gyventojas turi tapti svarbia grandimi valstybės saugumo tinkle.

Platformoje galima pateikti informaciją, pavyzdžiui, apie įtartiną bešeimininkį daiktą, netikėtą svetimos šalies karinės technikos judėjimą, įtartinai besielgiantį asmenį ar jų grupę, bandymus nelegaliais būdais paveikti visuomenės nuomonę per informacines provokacijas.

SVARBU: platforma Akylas.lt nėra skubių pagalbos situacijų priemonė. Jei gresia pavojus gyvybei ar turtui, reikia nedelsiant kreiptis į Bendrąjį pagalbos centrą telefonu 112. Tačiau jei kyla įtarimas dėl galimo hibridinio poveikio ar kitų nestandartinių grėsmių, Akylas.lt yra tinkama vieta informuoti apie tai operatyviai ir saugiai.

PRENUMERUOK IR SKAITYK 2026

Prenumerata metams – 20 eurų
Prenumerata pusmečiui – 10 eurų

www.prenumerata.lt

